

הכנסת

**הלשכה המשפטית
תחום חקיקה ומחקר משפטי**

התיישנות עבירות ועילות שקוטעות או משעות

את תקופת ההתיישנות

- סקירה משווה -

א' סיון תשע"ח

15 במאי 2018

כתיבה : עו"ד נתי פרלמן

אישור : עו"ד ליאור בן דוד, ממונה בכיר (חקיקה ומחקר משפטי)

מסמך זה הוא סקירה משפטית משווה ואינו חוות דעת משפטית

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, בעקבות הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 83) (התיישנות) התשע"ח – 2018 (להלן: הצעת החוק),¹ אשר מבקשת לתקן את הסדר ההתיישנות הפלילית, ובין היתר להגביל את הזמן שבו ניתן להאריך את תקופת ההתיישנות בעקבות ביצוע פעולות חקירה. המסמך סוקר את דיני ההתיישנות הפלילית באופן כללי, ובייחוד את קיומן או העדרן של הוראות חוק העוצרות את שיעור ההתיישנות (tolling periods), במדינות: ארה"ב, גרמניה, דנמרק, הולנד, נורבגיה, ספרד, פורטוגל, פינלנד, צרפת ושבדיה.

בהקשר זה יש להבחין בין קטיעת ההתיישנות – כלומר הפסקת תקופת ההתיישנות עקב תנאי או מאורע מסויים והתחלת מנייתה מחדש, לבין השעיית ההתיישנות – כלומר עצירה של שיעור ההתיישנות למשך זמן התקיימותה של העילה המשעה. לעתים, השעיית ההתיישנות מוגבלת בתקרת מקסימום. כמו כן, לעתים עשויה אותה עילה לגרום הן לקטיעת ההתיישנות והן להשעייתה, כך שלאחר תקופת ההשעיה תתחיל תקופת ההתיישנות להימנות מחדש. אפשרות נוספת הקיימת במדינות מסוימות היא האפשרות להארכת ההתיישנות בנסיבות מיוחדות בידי בית המשפט.

יש לציין כי מלבד הנושא הנסקר במסמך זה, קיימות מדינות (ביניהן גם כאלה שאינן נסקרות כאן – אם מפני שאין במשטר הפלילי שלהן מוסד כללי של התיישנות עבירות,² כגון בריטניה וקנדה בהן, ככלל, אין התיישנות על עבירות שאינן עבירות קלות (summary offences), ואם מסיבות אחרות) אשר בחרו לקבוע מגבלות שונות על משך זמני החקירה וההעמדה לדין, מנגנון אשר קשור, מהותית ועיונית, לשאלת

¹ הצעות חוק הממשלה 1183, י"ד בטבת התשע"ח, 1 בינואר 2018, עמ' 192 – 200. ראו, באתר האינטרנט של הכנסת: http://fs.knesset.gov.il/20/Law/20_ls1_397008.pdf וראו עוד, במאגר החקיקה של הכנסת, הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 83) (התיישנות), התשע"ח - 2018:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawBill.aspx?t=lawsuggestionssearch&lawitemid=2025746>. הצעת החוק התקבלה בקריאה ראשונה והועברה לטיפול של ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. ראו, דברי הכנסת, הכנסת העשרים, חוברת י"ד, מושב רביעי, הישיבה השלוש-מאות-ואחת, יום שני, ו' בשבט התשע"ח (22 בינואר 2018), עמ' 145 – 151: http://fs.knesset.gov.il/20/Plenum/20_ptm_486959.doc. והשוו, הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 60) (התיישנות), התשס"ט – 2008, הצעות חוק הממשלה 415, ו' בחשוון התשס"ט, 4 בנובמבר 2008, עמ' 202 – 207: http://fs.knesset.gov.il/18/Law/18_ls1_174653.pdf; <http://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawBill.aspx?t=lawsuggestionssearch&lawitemid=312652>.

הבדל בולט בין הצעת החוק הנוכחית לזו משנת 2008 הוא שבהצעה הנוכחית אין מגבלה סופית על אפשרות הארכת משך החקירה, אשר דוחה את תחילת מניין תקופת ההתיישנות, השוו סעיף (ג)(3) להצעת החוק הנוכחית לסעיף (ג)(2)(א), (ב) להצעת החוק משנת 2008.

בענין זה ראו עוד, באתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה, החלטת דין רציפות על סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 60) (התיישנות), התשס"ט-2008, 28.04.2009:

<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2009/Pages/des57.aspx>. כניסה אחרונה: 28 בינואר 2018.

² בענין זה ראו עוד, באתר האינטרנט של ארגון Transparency International, Timed Out: Statutes of Limitations and Prosecuting Corruption in EU Countries, Transparency International (Berlin, November 2010), בעמ' 19:

http://www.transparency.ee/cm/files/statutes_of_limitation_web_0.pdf. כניסה אחרונה: 5 בפברואר 2018.

השעיית ההתיישנות (ראו להלן). מדינות אלה כוללות, בין היתר, את: אוסטריה, בלגיה, דנמרק, ספרד, צרפת ושבדיה.³

מן הסקירה עולות הנקודות הבאות:⁴

- ברוב המדינות שנסקרו התיישנות העבירה מונעת לא רק את האפשרות להעמיד את העבריין לדין, אלא אף את האפשרות לגזור עליו עונש, וההעמדה לדין איננה עוצרת את ההתיישנות לעניין העונש. בחלק מן המדינות ישנן שתי תקופות התיישנות, אחת להגשת אישום ואחת להטלת עונש.
- תקופת ההתיישנות המירבית שנמצאה נעה בין 15 ל-30 שנה. תקופת ההתיישנות המינימאלית נעה בין שנה לשלוש שנים.
- ברוב המדינות ישנן עבירות שאין עליהן התיישנות, כגון עבירות רצח ופשעי מלחמה.
- ברוב המדינות ישנן עילות שונות הקוטעות או משעות את תקופת ההתיישנות, כאשר בחלקן יש על כך מגבלת מקסימום.

ארה"ב – הדין המדינתי

- ברוב המדינות בארה"ב, מלבד ווימינג ודרום קרוליינה, יש התיישנות פלילית. בוורג'יניה המערבית, קנטקי וצפון קרוליינה, אין התיישנות על עבירות פשע.
- בכל המדינות ישנן עבירות שעליהן אין התיישנות, כגון: עבירות מין בקטינים, עבירות אלימות מסוימות, חטיפה, הצתה, זיוף, פגיעה בכספי ציבור ובמרשמים ציבוריים ובגידה. **בכל המדינות אין התיישנות על רצח.**
- ברוב המדינות ישנן עילות המשעות את תקופת ההתיישנות, לרבות היעדרות של החשוד מן המדינה או התחמקות מן הדין.

ארה"ב – הדין הפדראלי

- התיישנות היא טענת הגנה אשר הנאשם מנוע מלהעלותה אם הוא מסכים להעמדתו לדין, במפורש או מפני שלא התנגד לכך מייד.
- החוק קובע כי אין התיישנות על עבירות אשר העונש הקבוע בחוק עליהן הוא עונש מוות, ולא על עבירות טרור מסוימות ועל עבירות מין מסוימות.
- תקופת ההתיישנות הסטנדרטית החלה על עבירות פדראליות היא חמש שנים מיום ביצוע העבירה, שלאחריהן לא ניתן להאשים, לשפוט או להעניש אדם בגין העבירה, אלא אם כן

³ בעניין זה ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>; באתר האינטרנט של ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, הגבלת משך חקירה - מסמך הכנה לדיון מאת הייעוץ המשפטי לוועדה, י"ב בשבט התשע"ח, 28 ינואר 2018, בעמ' 7: http://fs.knesset.gov.il/20/Committees/20_cs_bg_487454.docx.

⁴ בסוף המסמך מוצגת טבלה השוואתית מסכמת.

הוחלט על הגשת כתב אישום בתוך תקופת ההתיישנות. ישנן גם תקופות התיישנות אחרות, הנעות בין 20 שנה לשנה אחת.

- ישנן נסיבות המשעות את תקופת ההתיישנות, כגון התחמקות מן הדין, וכן הצורך בהשגת ראיות ממדינה זרה – השעיה עד שלוש שנים.

גרמניה

- התיישנות בגרמניה שוללת לא רק את האפשרות להעמיד לדין את החשוד בביצוע העבירה, אלא אף את האפשרות להטיל עונש על הנאשם.
- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה, כפי שהדבר מתבטא בעונש המרבי עליה, ונעות בין 30 שנה לשלוש שנים.
- אין התיישנות על עבירות השמדת עם ורצח.
- עילות הקוטעות את תקופת ההתיישנות ומתחילות אותה מחדש כוללות: פתיחת ההליכים הפליליים נגד הנאשם ונקיטת פעולות שיפוטיות בעניינו.
- עילות המשעות את תקופת ההתיישנות כוללות מניעות חוקיות לנקוט בהליכים נגד החשוד, כגון קטינות או חסינות.
- לא נמצא כי שהותו של החשוד בחו"ל או שאר העילות שבהצעת החוק משעות את ההתיישנות, אך השעיית ההליכים בשל העדרו של הנאשם, וכן מתן צווים לשם איתורו או לשם השגת ראיות או לשם ביצוע חקירה בחו"ל, קוטעים את תקופת ההתיישנות ומתחילים אותה מחדש — עד תקופה כפולה מתקופת ההתיישנות המקורית.

דנמרק

- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין שנתיים ל-15 שנים, שלאחריהן העבירה חדלה להיות בת עונשין.
- אין התיישנות על עבירות אשר העונש המרבי עליהן הוא מאסר עולם, וכן על פשעים נגד האנושות ועל עינויים.
- תקופת ההתיישנות נקטעת בפתיחת ההליכים הפליליים נגד הנאשם.
- התחמקות של הנאשם מן הדין משעה את תקופת ההתיישנות.

הולנד

- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין שלוש שנים לעשרים שנה, שלאחריהן פוקעת האפשרות לנקוט בהליכים פליליים.
- אין התיישנות על עבירות אשר העונש המרבי עליהן הוא מאסר של שתיים עשרה שנים ומעלה, ובעבירות מין חמורות בקטינים.
- תקופת ההתיישנות נקטעת עם הגשת כתב אישום ופעולות נוספות של התביעה, עד מקסימום של עשר שנים בעבירות קלות וכפל תקופת ההתיישנות בעבירות חמורות.

- הצורך להכריע בשאלות מקדמיות משעה את תקופת ההתיישנות.

נורבגיה

- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין שנתיים ל-25 שנה, שלאחריהן מעשה עבירה שוב איננו בר-עונשין.
- תקופת ההתיישנות נקטעת בפתיחת ההליכים הפליליים נגד הנאשם.
- התחמקות הנאשם מן הדין משעה את תקופת ההתיישנות.
- אין התיישנות על עבירות רצח עם, פשעים נגד האנושות, פשעי מלחמה ועבירות טרור - אם העונש על העבירה הוא מאסר למשך 15 שנה או יותר; אין התיישנות על עבירות הריגה, אונס ועבירות מין בקטינים; אין התיישנות על עבירת סיכון הציבור, אם נהרג אדם בגלל העבירה.

ספרד

- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין 20 שנה לשנה אחת.
- עבירות נגד האנושות ורצח עם ופשעי מלחמה, וכן עבירות טרור אשר גרמו למותו של אדם, אינן מתיישנות.
- תקופת ההתיישנות נקטעת בפתיחת ההליך הפלילי נגד הנאשם על ידי שופט חוקר.
- לא נמצאו עילות המשעות את שעון ההתיישנות.

פורטוגל

- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין 15 שנים לשנתיים, שלאחריהן פוקעת האחריות הפלילית.
- תקופת ההתיישנות נקטעת בפתיחת ההליך הפלילי נגד הנאשם, עד לתקופה מקסימאלית השווה לתקופת ההתיישנות הרגילה החלה על העבירה בתוספת מחציתה.
- העילות המשעות את תקופת ההתיישנות כוללות, בין השאר: צורך בהכרעה מקדמית על ידי בית משפט אזרחי – השעיה למשך שנה אחת; הצהרה על ביזיון בית המשפט – השעיה לתקופה שלא תעלה על תקופת ההתיישנות; חוסר אפשרות להמציא לנאשם גזר דין שניתן בהעדרו, מאסר או מעצר של הנאשם בחו"ל; וכן צורך בהכרעה סופית האם להעמיד את הנאשם לדין – השעיה עד חמש שנים ובמקרים מורכבים עד עשר שנים, עם אפשרות להכפלת התקופות האמורות בפניה לבית המשפט לחוקה.

פינלנד

- ההתיישנות שוללת לא רק את האפשרות להעמיד לדין את החשוד בביצוע העבירה, אלא אף את האפשרות להטיל על הנאשם עונש, כאשר תקופת ההתיישנות על הטלת עונשים שונה וארוכה מזו שעל העמדה לדין.

- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין 20 שנה לשנתיים לעניין העמדה לדין ובין 30 שנה לעשר שנים להטלת עונש.
- אין התיישנות בפינלנד על עבירות אשר העונש המרבי עליהן הוא מאסר עולם.
- תקופת ההתיישנות נקטעת עם הגשת האישום נגד הנאשם.
- אין בחוק עילות המשעות את תקופת ההתיישנות, אך בהוראת בית המשפט ניתן להאריך את תקופת ההתיישנות בשנה אחת, פעם אחת בלבד, אם יש בכך אינטרס ציבורי חשוב ובהתקיים נסיבות נוספות, כמו חקירה שדורשת אמצעים מיוחדים או התחמקות הנחקר ממעצר.

צרפת

- עד פברואר 2017, לא ניתן היה להעמיד לדין על פשעים אם לא החלה חקירה אודותם תוך עשר שנים מביצועם, על עוונות אם לא החלה חקירה אודותם תוך שלוש שנים, ועל חטאים אם לא החלה חקירה אודותם תוך שנה. עם תיקון החוק הוכפלה תקופת ההתיישנות על פשעים ועל עוונות. תקופת ההתיישנות על עבירות טרור, סמים ופשעי מלחמה הוארכה ל-30 שנה.
- אין התיישנות על פשעים נגד האנושות.
- פעולות חקירה ותביעה קוטעות את תקופת ההתיישנות. כל מניעה חוקית לנקוט בהליכים פליליים משעה את תקופת ההתיישנות.

שבדיה

- ההתיישנות פועלת בשני מישורים, התיישנות ראשונית המונעת העמדה לדין והתיישנות סופית המונעת ענישה.
- תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין שנתיים ל-25 שנה להגשת אישום, ובין חמש שנים ל-30 שנה להטלת עונש.
- אין התיישנות על רצח והריגה, על רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה חמורים, ועל עבירות טרור.
- לא נמצאו עילות המשעות את ההתיישנות.

מבוא

נושא ההתיישנות הוא נושא רחב ומסועף, הן מבחינה עיונית והן מבחינה מעשית. ישנם שלושה סוגים שונים של התיישנות פלילית: **התיישנות עבירות** – שלאחריה פוקעת האחריות הפלילית בגין ביצוע העבירה,⁵ התיישנות עונשים – שלאחריה אף אם נגזר על הנאשם עונש בגין העבירה הוא פטור מלשאת בעונשו,⁶ והתיישנות הרשעות (Spent Convictions) – שלאחריה מתבטלת ההרשעה ואף נמחקת מן המרשם הפלילי.⁷

ההתיישנות נועדה, בין היתר, להגן על חשודים מפני הצורך להתגונן נגד האשמות פליליות לאחר שזיכרון העובדות הנוגעות לכך היטשטש עם הזמן, וכן לתמרץ את הרשויות לחקור חשדות פליליים במהירות.⁸ סקירה זו איננה עוסקת בשאלות תיאורטיות אלא **בהוראות החוק הנוגעות להתיישנות עבירות בלבד**. יש לציין, כי בחלק מן המדינות הנסקרות אף התיישנות זו נחלקת לשתיים: תקופת התיישנות ראשונה, שלאחריה לא ניתן להעמיד לדין על העבירה; ותקופת התיישנות שנייה, שלאחריה לא ניתן לגזור עונש בגינה, אף אם הנאשם הועמד לדין בתוך תקופת ההתיישנות הראשונה.⁹

בהקשר זה יש להבחין בין קטיעת ההתיישנות – כלומר הפסקת תקופת ההתיישנות עקב תנאי או מאורע מסויים והתחלת מנייתה מחדש מאותה נקודת זמן, לבין השעיית ההתיישנות – כלומר עצירה של שעון ההתיישנות למשך זמן התקיימותה של העילה המשעה.¹⁰ לעתים, השעיית ההתיישנות מוגבלת בתקרת מקסימום. כמו כן, לעתים עשויה אותה עילה לגרום הן לקטיעת ההתיישנות והן להשעייתה, כך שלאחר תקופת ההשעיה תתחיל תקופת ההתיישנות להימנות מחדש.

החוק בישראל כיום והצעת החוק

סעיף 9(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב – 1982 (להלן: החסד"פ או החוק) קובע כי באין הוראה אחרת לענין זה בחוק אחר, אין להעמיד אדם לדין בשל עבירה אם עברו מיום ביצועה –

(1) בפשע שדינו מיתה או מאסר עולם – עשרים שנים;

(2) בפשע אחר – עשר שנים;

(3) בעוון – חמש שנים;

(4) בחטא – שנה אחת.

⁵ חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב – 1982, סעיף 9 – התיישנות עבירות.

⁶ שם, סעיף 10 – התיישנות ענשים (כך במקור).

⁷ ראו, חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א – 1981.

⁸ ראו, באתר האינטרנט Justia, *Toussie v. United States*, 397 U.S. 112 (1970), בעמ' 114 – 115:

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/397/112/case.html>. כניסה אחרונה: 19 במרס 2018.

⁹ בענין זה ראו עוד, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן שמיעת הראיות בבתי משפט – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, כ"ט בכיסלו התשע"ב, 25 בדצמבר 2011:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey251211.pdf>

¹⁰ בענין זה ראו למשל, באתר האינטרנט של ארגון Transparency International, *Timed Out: Statutes of Limitations*, and *Prosecuting Corruption in EU Countries*, Transparency International (Berlin, November 2010), בעמ' 5 –

6: http://www.transparency.ee/cm/files/statutes_of_limitation_web_0.pdf. כניסה אחרונה: 5 בפברואר 2018.

סעיף 9(ב) לחוק קובע כי אין התיישנות על עבירות לפי החוק בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם, התשי"א-1950, ולפי החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, התשי"א-1950. סעיף 9(ב1) קובע כי אין התיישנות על עבירות רצח וניסיון לרצח, או קשירת קשר לכך, שבוצעו כלפי מי שניהן כראש הממשלה בעת ביצוע העבירה.¹¹

סעיף 9(ג) קובע כיום, כי מניין תקופות ההתיישנות בפשע או בעוון יתחיל מיום ההליך האחרון בחקירה או מיום הגשת כתב האישום או מיום ההליך האחרון מטעם בית המשפט.¹² זאת, כאשר אין החוק קובע מגבלות על משך זמן החקירות או הגשת כתבי אישום.¹³ כך, ניתן לעקוף את סייג ההתיישנות ולהפוך כל

¹¹ סעיף זה נוסף לחוק בשנת 2008. ראו, במאגר החקיקה של הכנסת, חוק סדר הדין הפלילי (תיקום מס' 55) התשס"ח – 2008, **ספר החוקים** 2145, כ"ז באדר ב' התשס"ח, 3 באפריל 2008, בעמ' 415:

http://fs.knesset.gov.il/17/law/17_lsr_300682.pdf. וראו עוד:

<http://m.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawBill.aspx?t=LawReshumot&lawitemid=184426>

¹² "בפשע או בעוון אשר תוך התקופות האמורות בסעיף קטן (א) נערכה לגביהם חקירה על פי חיקוק או הוגש כתב אישום או התקיים הליך מטעם בית המשפט, יתחיל מנין התקופות מיום ההליך האחרון בחקירה או מיום הגשת כתב האישום או מיום ההליך האחרון מטעם בית המשפט, הכל לפי המאוחר יותר." וראו עוד סעיף 9(ד) לחוק.

וראו עוד:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawPrimary.aspx?t=lawlaws&st=lawlaws&lawite.mid=2001122>

¹³ עם זאת, ישנן בחקיקה מגבלות על משכם של הליכי חקירה והעמדה לדין לגבי עבירות פרטניות. ראו למשל, סעיף 225א לחסד"פ; סעיף 14 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), תשל"א – 1971; סעיף 228 לפקודת פשיטת הרגל.

כמו כן, ישנן הנחיות פנימיות המגבילות את משכם של הליכי חקירה והעמדה לדין. ראו, באתר האינטרנט של משטרת ישראל, נוהל אגף חקירות ומודיעין מס' 300.05.166, הגבלת משך החקירה נגד חשוד (עודכן: 1.2.14): https://www.police.gov.il/menifa/05.300.05.166_1.pdf; באתר האינטרנט של משרד המשפטים, הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 4.1202, משך טיפול התביעה עד להגשת כתב אישום (עודכן: תמוז התשע"ד, יולי 2014):

<http://www.justice.gov.il/Units/YoezMespati/HanchayotNew/Seven/41202.pdf>. הנחייה זו באה במקום טיוטת

הצעת חוק שגובשה בעניין על פי החלטת ועדת השרים לענייני חקיקה. בדוח מבקר המדינה לשנת 2011 נמתחה ביקורת על כך ועל תוכנה של ההנחייה, אופן גיבושה ופרקי הזמן שנקבעו בה, אשר עלולים להביא להארכת משך הטיפול בתיקים במקום להביא לקיצורו. ראו, באתר האינטרנט של משרד מבקר המדינה, קובץ דוחות ביקורת לשנת 2011, פרק שני –

משרדי הממשלה, בעמ' 36 – 37: http://www.mevaker.gov.il/he/Reports/Report_138/a74628ce-7c76-49ee-a4d3-be4dc3f79d41/7224.pdf?AspxAutoDetectCookieSupport=1. כניסה אחרונה: 28 בינואר 2018.

בעניין זה ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016: <http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>. וראו בעמ' 6 שם, כי בעבר הוגשו הצעות חוק רבות שנועדו להגביל את משכם של הליכי חקירה והעמדה לדין. על המפורט שם יש להוסיף את הצעה פ/3041/20 של חה"כ ניסן סלומינסקי ויאיר לפיד, הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – הגבלת משך זמן החקירה המשטרית וטיפול התביעה בתיק החקירה עד להגשת כתב אישום), התשע"ו – 2016. ראו, באתר האינטרנט של הכנסת:

http://fs.knesset.gov.il/20/Committees/20_cs_bg_487021.docx. ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה לתמוך בהצעות החוק בכפוף לכך שהן תוכפנה ותוצמדה באופן מלא להצעת החוק הממשלתית בנושא לכשתונח על שולחן הכנסת (כלומר, הצעת חוק סדר הדין הפלילי – התיישנות שבעקבותיה נכתב מסמך זה). ראו, באתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה, הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – הגבלת משך זמן החקירה המשטרית וטיפול התביעה בתיק החקירה עד להגשת כתב אישום), התשע"ו-2016, של חה"כ ניסן סלומינסקי ויאיר לפיד (פ/3041), 08.12.2016:

<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2016/Pages/dec2133.aspx>; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – משך החקירה), התשע"ה-2015 של חה"כ טלב אבו עראר ואחרים (פ/1322), 08.12.2016:

<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2016/Pages/dec2132.aspx>. כניסה אחרונה: 28 בינואר 2018. הדיון בהצעות החוק אכן מתקיים במסגרת הדיון על הצעת החוק הממשלתית כאמור. ראו, באתר האינטרנט של ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, יום שלישי, י"ב בשבט תשע"ח, 30 בינואר 2018, בשעה 11:00:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/committees/huka/Pages/CommitteeMaterial.aspx?ItemID=2064365>;

הגבלת משך חקירה – מסמך הכנה לדיון מאת היועץ המשפטי לוועדה, י"ב בשבט תשע"ח, 28 ינואר 2018:

http://fs.knesset.gov.il/20/Committees/20_cs_bg_487454.docx

וראו עוד, צח בן-יהודה, **משך הטיפול בתיקי עבירות עד להגשת כתב אישום או גניזתם**, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ז' באייר התשע"ז, 3 במאי 2017: <https://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m04039.pdf>.

עבירה של עוון או פשע, למעשה, לעבירה בלתי מתיישנת.¹⁴ עוד יש לציין כי הימשכות בלתי סבירה של ההליך הפלילי מנוגדת גם לאמנה האירופית לזכויות אדם,¹⁵ וכן לאמנות בינלאומיות נוספות.¹⁶ הצעת החוק שלפנינו מבקשת, בין היתר, להגביל את הזמן שבו ניתן להאריך את תקופת ההתיישנות בעקבות ביצוע פעולות חקירה, כאמור בפסקה (3) להצעה:¹⁷

”במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

(ג) (1) בעבירה מסוג פשע או עוון, אשר בתוך התקופות האמורות בסעיף קטן (א) נערכה לגביה חקירה על פי חיקוק, יתחיל מניין התקופות ביום ההליך האחרון בחקירה, ובלבד שלא תוארך בשל כך תקופת ההתיישנות מעבר לאמור בסעיף קטן (א) בתקופה העולה על המפורט להלן, לפי העניין (בסעיף זה – התקופה הנוספת):

(א) בעבירה מסוג פשע שדינו מיתה או מאסר עולם – חמש שנים;

(ב) בעבירה מסוג פשע, ובעבירה מסוג עוון המנויה בתוספת ראשונה א' או בתוספת ראשונה ג' – שלוש שנים;

(ג) בעבירה מסוג עוון שאינה מנויה בתוספת ראשונה א' ובתוספת ראשונה ג' – שנתיים;

(2) ראש אגף החקירות והמודיעין במשטרת ישראל (בסעיף זה – ראש אגף החקירות) רשאי להאריך את התקופה הנוספת בשישה חודשים אם סבר כי קיים אינטרס ציבורי להארכת תקופה זו.

(3) היועץ המשפטי לממשלה רשאי להאריך את התקופה הנוספת, לרבות לאחר הארכתה בידי ראש אגף החקירות כאמור בפסקה (2), אם סבר כי בשל קיומן של נסיבות מיוחדות שיירשמו קיים אינטרס ציבורי להאריך

¹⁴ על פי דברי ההסבר להצעת החוק, בעמ' 192, בהתבסס על שניאור זלמן פלר, יסודות בדיני עונשין (המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי על שם הרי סאקר, האוניברסיטה העברית בירושלים, התשמ"ז) כרך ב', בעמ' 636 – 637.

¹⁵ ראו, באתר האינטרנט של ה-COE (Council of Europe), The European Convention on Human Rights (ECHR), Article 6 – Right to a Fair Trial, 6(1) Frédéric ; http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf; Edel, *The Length of Civil and Criminal Proceedings in the Case-Law of the European Court of Human Rights*, Council of Europe Publishing, Human Rights Files No. 16 (Strasbourg, 2007) ; [http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-16\(2007\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-16(2007).pdf) כניסה אחרונה: 5 בפברואר 2018.

¹⁶ בענין זה ראו, באתר האינטרנט של פירמת עורכי הדין השווייצרית Lalive, Marc Henzelin and Héloïse Rordorf, "When Does the Length of Criminal Proceedings Become Unreasonable According to the European Court of Human Rights?", *New Journal of European Criminal Law* 5:1 (March 2014) 78 – 109, בעמ' 80 ; http://www.lalive.ch/data/publications/NJECL_05_01_0078.pdf כניסה אחרונה: 5 בפברואר 2018.

על פי המבואר שם, התקופה, שעליה להיות סבירה, מתחילה ביום שבו נודע לחשוד אודות החשדות נגדו. ראו עמ' 82 – 83 שם. תקופת זמן שבהן החשוד ברח מהישג ידה של מערכת אכיפת החוק אינן נכללות בחישוב סבירות התקופה. עמ' 85 שם. סבירות התקופה נמדדת על פי מורכבות התיק, כגון מספר הנאשמים, מספר האישומים וחומרתם וכמות החומר הכלולה בו; התנהגות הנאשם, כגון בקשות חוזרות ונשנות ואי-הופעה בבית המשפט; מצב בריאותו של החשוד, שבגינן נדחו ההליכים; והתנהגות הרשויות, כגון התמשכות החקירה ועיכוב בהגשת כתב האישום. עומס כרוני על הרשויות לא ייחשב הצדקה להתמשכות ההליכים. ראו עמ' 86 – 89 שם.

¹⁷ ראו הערה 1.

תקופה זו, ורשאי הוא לשוב ולהאריכה כאמור, מעת לעת,¹⁸ ובלבד שכל תקופת הארכה כאמור לא תעלה על המפורט להלן, לפי העניין:

(א) בעבירה מסוג פשע, ובעבירה מסוג עוון המנויה בתוספת ראשונה א' או בתוספת ראשונה ג' – שנה;

(ב) בעבירה מסוג עוון שאינה מנויה בתוספת ראשונה א' ובתוספת ראשונה ג' – שישה חודשים.

(4) ראש אגף החקירות או בעל תפקיד דומה ברשות אחרת בעלת סמכויות חקירה על פי דין (בסעיף זה – רשות חוקרת אחרת), לפי העניין, רשאי לבקש מהיועץ המשפטי לממשלה להפעיל את סמכותו כאמור בפסקה (3).

(5) התנהלה חקירה נגד כמה חשודים באותו תיק חקירה, בעבירות שונות הקשורות לאותה פרשה, תימנה התקופה הנוספת לגבי עבירות אלה שהן מסוג פשע או עוון, לפי העבירה החמורה מביניהן. ”

בנוסף לכך, ועל מנת שלא לעודד ניסיונות לגרום להימשכות הליכים מצידם של חשודים או עדים, מוצע לקבוע כי פרקי זמן שבהם נבצר מרשויות האכיפה לחקור או להגיש כתב אישום מסיבות שאינן תלויות בהן, לא יימנו במרוץ תקופת ההתיישנות.¹⁹ כך, בסעיף 9(ג2) המוצע:

”(ג2) במניין התקופות האמורות בסעיף קטן (א) והתקופה הנוספת, לא יובאו בחשבון פרקי הזמן המפורטים להלן:

(1) פרק הזמן שבו נבצר ממשטרת ישראל או מרשות חוקרת אחרת, לפי העניין, להשלים את החקירה בשל היותו של החשוד, המתלונן, נפגע העבירה או עד מרכזי אחר, מחוץ לישראל, בשל התחמקותו מחקירה, בשל מצבו הרפואי או הנפשי שיש בהם כדי למנוע חקירה או בשל כך שלא ניתן לאתר.

(2) פרק הזמן שממועד מתן הוראה להשלמת חקירה לפי סעיף 61 עד העברת חומר החקירה בחזרה לתובע לאחר השלמת החקירה, פרק הזמן שממועד הגשת בקשה להוצאת תעודת חיסיון לפי סעיף 44 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א – 1971, עד מועד הוצאת התעודה או קבלת החלטה אחרת בבקשה, ופרק הזמן שממועד הגשת בקשה להגשת כתב אישום למחלקה לחקירות שוטרים במשרד

¹⁸ ראו הערה 1.

¹⁹ ראו, דברי הכנסת העשרים, חוברת י"ד, מושב רביעי, הישיבה השלוש-מאות-ואחת, יום שני, ו' בשבט התשע"ח (22 בינואר 2018), בעמ' 146: http://fs.knesset.gov.il/20/Plenum/20_ptm_486959.doc. והשוו, דברי ההסבר להצעת החוק, לסעיף 9(ג2) המוצע, בעמ' 195.

והשוו, סעיף 3(ב) להנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 4.1202, משך טיפול התביעה עד להגשת כתב אישום (עודכן): תמוז התשע"ד, יולי 2014). ראו, באתר האינטרנט של משרד המשפטים:

<http://www.justice.gov.il/Units/YoezMespati/HanchayotNew/Seven/41202.pdf>

כניסה אחרונה: 29 בינואר 2018.

הוראה דומה קיימת, בשינויים המחוייבים (*mutatis mutandis*), בהצעת החוק לגבי התיישנות עונשים. ראו בעמ' 196 – 197 שם.

המשפטים, עד לקבלת אישור המחלקה האמורה להגשת כתב האישום – אם הוגשה למחלקה לחקירות שוטרים תלונה באותו עניין ;

(3) פרק הזמן שממועד הגשת בקשה לעזרה משפטית או לסיוע משפטי ממדינה אחרת לצורך החקירה, לפי חוק עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ח – 1998, או לפי דין אחר, עד לביצוע הבקשה או דחייתה בידי המדינה האחרת.

(4) פרק הזמן שבו מתקיימים הליכים שנוקט החשוד שיש בהם כדי לעכב את החקירה או את הגשת כתב האישום נגדו ;

(5) פרק הזמן שבו לא ניתן לחקור חשוד או להגיש נגדו כתב אישום, בשל חסינות הנתונה לו לפי כל דין ;

(6) פרק הזמן ממועד מסירת הודעה לחשוד על אפשרות הגשת בקשה לשימוע עד להשלמת הליך השימוע, אם ביקש החשוד לקיים הליך כאמור ;

(7) פרק הזמן שממועד הגשת ערר לפי סעיף 64, עד לקבלת החלטה בערר, ובלבד שפרק הזמן שלא יובא בחשבון לפי פסקה זו לא יעלה על שנה ;

(8) פרק הזמן שמיום חתימת הסדר לפי סימן א'1 לפרק ד' עד תום התקופה שנקבעה לקיום תנאי ההסדר כאמור באותו סימן."

במקביל, הצעת החוק מבקשת להאריך את תקופת ההתיישנות לגבי עבירות פשע חמורות, וכן לבטל את ההתיישנות על עבירת הרצח.²⁰

²⁰ ראו פסקה (1) ופסקה (2) להצעת החוק ודברי ההסבר להצעה, בעמ' 192 – 193.

יש לציין, כי בשנים האחרונות ניכרת בעולם מגמה להאריך את תקופות ההתיישנות ולבטל התיישנות בעבירות חמורות. נראה כי המגמה קשורה לכך שכיום מסוגלות ראיות DNA להוכיח אשמה שנים רבות לאחר ביצוע הפשע, וכן להכרה גוברת במעמד של קורבנות עבירה. כך למשל, בשנת 2010 בוטלה ההתיישנות על רצח והריגה ביפן, והוארכה ההתיישנות על עבירות אחרות, לרבות הכפלה של תקופת ההתיישנות על עבירות אשר העונש עליהן הוא מאסר עולם, מ-15 שנה ל-30 שנה. ראו, באתר האינטרנט של ספריית הקונגרס של ארה"ב, Japan: Statute of Limitations for Murder Abolished, May 21, 2010.

http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/japan-statute-of-limitations-for-murder-abolished; בשנת 2015 בוטלה ההתיישנות על רצח בדרום קוריאה, אשר עמדה על 25 שנה לאחר שהוארכה מ-15 שנה בשנת 2007. ראו, באתר האינטרנט של ה-Minnesota Journal of International Law, Jinyoung Seok, Stopping the Countdown on Crime, Punishment, and Guilt by Abolishing Statute of Limitations, March 6, 2016 <http://minnjil.org/stopping->; <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/the-countdown-on-crime-punishment-and-guilt-by-abolishing-statute-of-limitations>; אשתדק הוגשה הצעת רפורמה לקוד הפלילי של טיוואן, אשר בין היתר גם מבטלת את ההתיישנות על רצח. ראו, באתר האינטרנט של ספריית הקונגרס של ארה"ב, Taiwan: Removal of Statute of Limitations on Homicide Proposed in Major Reform of Criminal Code, Apr. 26, 2017 <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/taiwan-removal-of-statute-of-limitations-on-homicide-proposed-in-major-reform-of-criminal-code>; כמה מדינות בארה"ב ביטלו בשנים האחרונות את ההתיישנות על אונס. ראו, באתר האינטרנט של ה-National Public radio (NPR), Merrit Kennedy, California Eliminates Statute Of Limitations On Rape Cases, September 28, 2016 <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2016/09/28/495856974/california-eliminates-statute-of-limitations-on-rape-cases>; באתר האינטרנט של ה-Washington Post, Diana Reese, New Kansas Law Ends Statute of Limitations for Rape Cases https://www.washingtonpost.com/blogs/she-the-people/wp/2013/04/02/new-kansas-law-ends-statute-of-limitations-for-rape-cases/?utm_term=.4e927425fb8a.

1. ארה"ב

חקיקה מדינתית

מערכת אכיפת החוק הפלילי בארה"ב היא בעיקרה באחריות המדינות השונות, וברובן קיים מוסד ההתיישנות, אשר ההוראות לגביו קבועות בחקיקה המדינתית.²¹ יוצאות מן הכלל הן המדינות וויומינג ודרום קרוליינה, בהן אין כלל התיישנות עבירות, וכן וירג'יניה המערבית, קנטקי וצפון קרוליינה, בהן אין התיישנות על עבירות פשע. בכל המדינות ישנן עבירות שעליהן אין התיישנות, כגון: עבירות מין בקטינים, עבירות אלימות, חטיפה, הצתה, זיוף, פגיעה בכספי ציבור ובמרשמים ציבוריים ובגידה. **בכל המדינות אין התיישנות על רצח.** ברוב המדינות ישנן **עילות המשעות את תקופת ההתיישנות**, לרבות היעדרות מן המדינה או התחמקות מן הדין.

חקיקה פדראלית

יש בארה"ב התיישנות פלילית גם על עבירות פדראליות, שלאחריה שוב לא ניתן להעמיד לדין בגין ביצוען. ההתיישנות היא יציר החקיקה, ומוסד ההתיישנות איננו קיים במשפט המקובל.²² טענת ההתיישנות היא **טענת הגנה (affirmative defense)**, אשר הנאשם מנוע מלהעלות אם איננו מתנגד להעמדתו לדין, הן במפורש באמצעות הודאה באשמה והן מכללא בכך שלא טען את טענת ההתיישנות מייך.²³

בעניין זה ראו עוד, באתר האינטרנט של ה-Nordic Journal of Law and Justice, Ragna Aarli, "Non-Expiring Offences in Nordic Criminal Law", Nordic Journal of Law and Justice 3-4 (2017) עמ' 51 – 70: http://retfaerd.org/wp-content/uploads/2018/01/retfaerd_3_4_2017_5.pdf. כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

²¹ סקירה בטבלה של הוראות ההתיישנות במדינות השונות, לרבות השעיית ההתיישנות ראו באתר האינטרנט FindLaw, <http://criminal.findlaw.com/criminal-law-basics/time-limits-for-charges-state-criminal-statutes-of-limitations.html>: Time Limits for Charges: State Criminal Statutes of Limitations. וראו עוד, באתר האינטרנט של ה-Federation of American Scientists (FAS), Charles Doyle, *Statute of Limitation in Federal Criminal Cases: An Overview*, The Congressional Research Service. November 14, 2017, Attachment 2 – Selected State Felony Statutes of Limitation (להלן CRS Overview): <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf>. כניסה אחרונה: 19 במרס 2018.

²² ראו, באתר האינטרנט Justia, *Justia v. United States*, 505 U.S. 647 (1992), בעמ' 667 – 668: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/505/647/case.pdf>

יחד עם זאת, לאחר שחלף זמן רב מאוד, הגנת ההליך ההוגן יכולה למנוע את החייאת האירועים לשם ביסוסו של אישום פלילי, אף ללא קיומה של הוראת חוק הקובעת התיישנות. ראו, CRS Overview, ה"ש 7; *United States v. Marion*, 404 U.S. 307 (1971), בעמ' 324: <http://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/404/307.html>. כניסה אחרונה: 19 במרס 2018.

²³ ראו, באתר האינטרנט של בית המשפט העליון של ארה"ב, *Musacchio v. United States*, 136 S. Ct. 709 (2016):

U.S. Attorneys' Manual, Criminal Resource Manual 656 – Waiver of the Statute of Limitations: <https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-656-waiver-statute-limitations>; https://www.supremecourt.gov/opinions/15pdf/14-1095_2d8f.pdf

הוראות בדבר התיישנות נכללו בחקיקה הפדראלית כבר בקונגרס הראשון, עם חקיקתן של העבירות הפדראליות הראשונות. החוק קבע כי מלבד בעבירות רצח וזיוף, שעליהן כלל לא היתה התיישנות, בעבירות פדראליות שעונשן עונש מוות לא ניתן להאשים, לשפוט או להעניש, אלא אם כן, בתוך שלוש שנים ממועד ביצוען, חבר מושבעים גדול קבע כי יש להגיש בגינת כתב אישום. עבירות אחרות התיישנו אם לא הוחלט על הגשת כתב אישום בתוך שנתיים. ההתיישנות לא חלה על אנשים שהתחמקו מן הדין (persons fleeing from justice). *1 Statutes, Session II, Chapter IX – An Act for the Punishment of certain Crimes against the United States*, April 30, 1790, 112 – 119, §32, בעמ' 119. ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב: <http://uscode.house.gov/statviewer.htm?volume=1&page=119>

בנוסף לחקיקת ההתיישנות, הזכות להליך הוגן הקבועה בחוקה מחייבת אי-השתתות בחקירה של חשוד,²⁴ אף בתוך תקופת ההתיישנות. עיכובים והתמשכות של חקירה באופן הפוגע משמעותית בהגנה של הנאשם, אף בתוך תקופת ההתיישנות הקבועה בחוק, עשויים להוביל לזיכוי.²⁵ החוקה גם מחייבת קיום זריז של ההליך הפלילי, ומגנה על נאשמים מפני התמשכות לא סבירה של הליך העמדתם לדין.²⁶

ההוראות בדבר התיישנות פלילית קבועות בחלק הפרוצדוראלי של הקוד הפדראלי.²⁷ החוק קובע כי אין התיישנות על עבירות שדינן עונש מוות.²⁸ כמו כן, אין התיישנות על עבירות טרור מסוימות ועל עבירות מין מסוימות (ראו להלן).²⁹ תקופת ההתיישנות נעות בין 20 שנה לשנה אחת.

תקופת ההתיישנות הסטנדרטית החלה על עבירות פדראליות היא בת חמש שנים. ישנן עבירות שלגביהן נקבעה תקופת התיישנות ארוכה יותר, כגון גניבת יצירות אמנות חשובות (20 שנה), הצתה, עבירות כלכליות מסוימות, עבירות הגירה מסוימות (10 שנים) ועוד.³⁰ כמו כן, ישנן נסיבות המשעות את תקופת

אודות מוסד ה- grand jury טרם הגשת אישום פלילי, הנהוג בארה"ב ראו, באתר האינטרנט של מערכת בתי המשפט של ארה"ב, Handbook for Federal Grand Jurors : <http://www.uscourts.gov/sites/default/files/grand-handbook.pdf> ; וראו עוד, באתר האינטרנט של משרד המשפטים של ארה"ב, United States Attorneys' Manual, Title 9 – Criminal, Grand Jury – 9-11.000 : <https://www.justice.gov/usam/usam-9-11000-grand-jury> ; כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

²⁴ United States Constitution Amendment V, "Due Process Clause". ראו, באתר האינטרנט של הארכיון הלאומי של ארה"ב : <https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights-transcript> ; כניסה אחרונה: 19 במרס 2018.
²⁵ בעניין זה ראו, CRS Overview, בעמ' 16 – 17 : <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf> ; כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

²⁶ United States Constitution, Amendment VI, "Speedy Trial Clause". בעניין זה ראו עוד, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, יי באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 12 – 13 : <http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

²⁷ United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part II – Criminal Procedure, Chapter 213 Limitations, §§3281 – 3301. ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב : <http://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part2/chapter213&edition=prelim> ; כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

²⁸ ראו, CRS Overview, בעמ' 2, הי"ש 15 : <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf> ; U.S. Attorneys' Manual, Criminal Resource Manual 650 – Length of Limitations Period : <https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-650-length-limitations-period> ; כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

²⁹ פירוט של עבירות שאין עליהן התיישנות ראו, CRS Overview, בעמ' 17 – 21 : <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf> ; כניסה אחרונה: 19 במרס 2018.

כמו כן, ראו שם פירוט של העבירות אשר תקופת ההתיישנות עליהן שונה מחמש שנים, על פי הוראות ההתיישנות הכלליות שבחוק זה, או על פי הוראות חוק ספציפיות הקבועות בחוקים אחרים.

³⁰ לעבירות בחוק זה שתקופת ההתיישנות עליהן היא עשרים שנה ראו, 18 U.S.C. §3294 – Theft of Major Artwork ; באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 31 – Embezzlement and Theft, §§641 – 670, §668 – Theft of Major Artwork : <http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section668&num=0&edition=prelim> ; כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

לעבירות בחוק זה שתקופת ההתיישנות עליהן היא עשר שנים ראו : <http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section668&num=0&edition=prelim> ; כניסה אחרונה: 19 במרס 2018.

18 U.S.C. §3291 – Nationality, Citizenship and Passports ; באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 69 – Nationality and Citizenship, §§1421 – 1429, §§1423 – 1428 ; <http://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part1/chapter69&edition=prelim> ; United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 75 – Passports and Visas, §§1541 – 1547, §§1541 – 1544 ; <http://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part1/chapter75&edition=prelim> ; כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

18 U.S.C. §3293 – Financial Institution Offences. וראו פירוט, (3) – §3293(1) שם.

ההתיישנות, כפי שיפורט להלן.³¹ תקופת ההתיישנות מתחילה עם השלמת ביצוע העבירה.³² במקרה שבו בדיקות DNA מפלילות אדם מזוהה בביצוע פשע, תקופת ההתיישנות תימנה מעת הבדיקה ולא מעת ביצוע הפשע.³³

כאמור, ככלל, בעבירות שאינן נושאות עונש מוות,³⁴ מלבד על פי הקבוע במפורש בחקיקה, אף אדם לא ייאשם, יישפט או ייענש, אלא אם כן הוחלט על הגשת כתב אישום בתוך חמש שנים לאחר ביצועה. יצוין, כי בעבירת התעללות מינית, כאשר זהות הנאשם אינה ידועה,³⁵ די בכך כי הנאשם יתואר בכתב האישום כאדם אשר שמו איננו ידוע, אך הינו בעל פרופיל DNA מסוים.

18 U.S.C. §3295 – Arson Offences. וראו פירוט שם. וראו פירוט, שם.

18 U.S.C. §3298 – Trafficking Related Offenses. וראו פירוט, שם.

18 U.S.C. §3300 – Recruitment or Use of Child Soldiers; באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 118 – War Crimes, §2441 – 2442, §2442 – Recruitment or Use of Child Soldiers*;

<http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section2442&num=0&edition=prelim>

18 U.S.C. §3301(b) – Securities Fraud Offences, וראו, *Securities Fraud Offences*, §3301(a). וראו פירוט,

18 U.S.C. §3285 – Criminal Contempt; וראו, *Criminal Contempt*. וראו, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 21 – Contempts, §402 – Contempts Constituting Crime*;

<http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section402&num=0&edition=prelim>

וראו עוד בעניין אישומים שנדחו על ידי ערכאת השיפוט או במסגרת עיסקת טיעון, שניתן להגישם מחדש בתוך תקופה קצובה בלבד, 18 U.S.C. – *Indictments and Information Dismissed After Period of Limitations*; §3289 – *Counts Dismissed Pursuant to a Plea Agreement*;

שאלה חוקתית מתעוררת כאשר מאריכים בחקיקה תקופות התיישנות, לגבי עבירות שבוצעו לפני החקיקה המאריכה. בית המשפט העליון של ארה"ב קבע כי ניתן להחיל תקופת התיישנות באופן רטרואקטיבי, כל עוד לא תמה תקופת ההתיישנות לפי החקיקה הקודמת. בעניין זה ראו, CRS Overview, בעמ' 14 - 16: <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf>. כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

בעניין השעיית תקופת ההתיישנות ראו עוד, באתר האינטרנט של משרד המשפטים של ארה"ב, U.S. Attorneys' Manual, *Criminal Resource Manual 657 – Tolling of Statute of Limitations*; <https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-657-tolling-statute-limitations>. כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

בעניין קשירת קשר לביצוע פשע ועבירות מתמשכות ראו, CRS Overview, בעמ' 11 - 14:

U.S. Attorneys' Manual, *Criminal Resource Manual 651 – Statute of Limitations for Continuing Offenses*; <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf>; וראו עוד, באתר האינטרנט של משרד המשפטים של ארה"ב,

<https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-651-statute-limitations-continuing-offenses>; *Criminal Resource Manual 652 – Statute of Limitations for Conspiracy*;

<https://www.justice.gov/usam/criminal-resource-manual-652-statute-limitations-conspiracy>. כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

18 U.S.C. §3297 – Cases Involving DNA Evidence³³

18 U.S.C. §3282 – Offences Not Capital³⁴

וראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 109A – Sexual Abuse, §2241 – 2248*;

הפרק עוסק בעבירות מין המבוצעות בבית סוהר פדראלי, או באיזורי שיפוט מיוחדים של הממשל הפדראלי של ארה"ב. <http://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title18/part1/chapter109A&edition=prelim>. כניסה אחרונה: 22 במרס 2018. וראו עוד להלן, §3297.

להלן פירוט לעניין עבירות מסויימות לגביהן קבועה הוראת התיישנות מיוחדת:

עבירות התעללות, חטיפה ומין בילדים³⁶

אף הגבלת התיישנות אשר היתה מונעת אישום בעבירה הכוללת התעללות מינית או פיזית בילד מתחת לגיל 18, או חטיפה של ילד כאמור, לא תמנע הגשת כתב אישום כל עוד הקורבן חי, או למשך עשר שנים לאחר ביצוע העבירה אם הוא מת. על עבירות מין מסויימות בקטינים אין כלל התיישנות.³⁷

עבירות טרור³⁸

א. הגבלת שמונה שנים – אף אדם לא ייאשם, יישפט או ייענש על כל עבירת טרור פדראלית,³⁹ תקיפת דיפלומטים,⁴⁰ פגיעה בחברי קונגרס, חברי קבינט ושופטי בית המשפט העליון,⁴¹ פגיעה ברכוש ממשלתי,⁴² פגיעה בנשיא ובסגל הנשיאותי,⁴³ ועבירות תעופה,⁴⁴ אלא אם כן הוחלט על הגשת כתב אישום בתוך שמונה שנים לאחר ביצועה.

יש בחוק שני סעיפים העוסקים בראיות DNA. הסעיף שאליו אנו מתייחסים כאן קובע כי ניתן להגיש אישום בעבירות מין המבוצעות בבית סוהר פדראלי, או באיזורי שיפוט מיוחדים של הממשל הפדראלי של ארה"ב, נגד אדם לא מזוהה על בסיס פרופיל DNA בלבד. במקרה זה ההתיישנות לא תחול עד לזיהויו של בעל פרופיל ה-DNA שבאישום. הסעיף השני, ראו הערה 33, חל על כל עבירה פדראלית, וקובע כי כאשר ישנן בדיקות DNA המפלילות אדם מזוהה בביצוע פשע, תקופת ההתיישנות תימנה מאז ולא מעת ביצוע הפשע.

³⁶ 18 U.S.C. §3283 – *Offences against Children*

³⁷ 18 U.S.C. §3299 – *Child Abduction and Sex Offences*. וראו פירוט שם.

³⁸ 18 U.S.C. §3286 – *Extension of Statute of Limitation for certain Terrorism Offences*

³⁹ ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 113B – Terrorism, §2332b – Acts of Terrorism Transcending National Boundaries, §2332b(g)(5)(B)*

[http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:20section:2332b%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title-section2332b\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true#substructure-location_g_5_B](http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:20section:2332b%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title-section2332b)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true#substructure-location_g_5_B). כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

⁴⁰ ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 7 – Assault, §112 – Protection of Foreign Officials, Official guests, and Internationally Protected Persons*

[http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:18%20section:112%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title18-section112\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:18%20section:112%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title18-section112)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true). כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

⁴¹ ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 18 – Congressional, Cabinet, and Supreme Court Assassination, Kidnapping and Assault, §351 – Congressional, Cabinet, and Supreme Court Assassination, Kidnapping and Assault; Penalties, §351(e)*

[http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:18%20section:351%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title18-section351\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true#substructure-location_e](http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:18%20section:351%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title18-section351)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true#substructure-location_e). כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

⁴² ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 65 – Malicious Mischief, §1361 Government Property or Contracts*

[http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:18%20section:1361%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title18-section1361\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:18%20section:1361%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title18-section1361)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true). כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

⁴³ ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 18 – Crimes and Criminal Procedure, Part I – Crimes, Chapter 84 – Presidential and Presidential Staff Assassination, Kidnapping, and Assault, §1751 – Presidential and Presidential Staff Assassination, Kidnapping, and Assault; Penalties, §1751(e)*

ב. ללא הגבלה – ניתן להגיש כתב אישום בכל עת בגין כל עבירת טרור פדראלית, אם ביצועה גרם, או צפוי היה לגרום, סיכון של מוות או פגיעה גופנית חמורה לאדם אחר.

השעיית ההתיישנות

הנסיבות שלהלן משעות את מניין תקופת ההתיישנות:

1. הימלטות מן הדין.⁴⁵
2. בקשה להשגת ראיות זרות.⁴⁶ לבקשת התביעה, במקרה שבו הוגשה למדינה זרה בקשה לקבלת ראיות,⁴⁷ ובית משפט מצא כי סביר שהראיות אכן יימצאו באותה מדינה, בית המשפט ישעה את ההתיישנות. תקופת ההשעיה תתחיל ביום הגשת הבקשה למדינה הזרה, ותסתיים ביום שבו המדינה או הרשות הזרה נוקטת בפעולה סופית בקשר אליה.⁴⁸ בכל מקרה תקופת ההשעיה לא תעלה על שלוש שנים.
3. בעת מלחמה, מניין תקופת ההתיישנות בעבירות שעניינן הונאה או פגיעה כלכלית בארה"ב יושעה עד חמש שנים לאחר סיום הלחימה.⁴⁹

[http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:18%20section:1751%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title18-section1751\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true#substructure-location_e](http://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:18%20section:1751%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title18-section1751)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true#substructure-location_e). כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

⁴⁴ ראו, באתר האינטרנט של בית הנבחרים של ארה"ב, *United States Code, Title 49 – Transportation, Subtitle VII – Aviation Programs, Part A – Air Commerce and Safety, Subpart IV – Enforcement and Penalties, Chapter 465 – Special Aircraft Jurisdiction of the United States, §§46501 – 46507, §§46504 – 46506* <http://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title49/subtitle7/partA/subpart4/chapter465&edition=prelim>. כניסה אחרונה: 22 במרס 2018.

⁴⁵ ישנה מחלוקת בין בתי המשפט בשאלת הוכחת ההימלטות מן הדין. ישנם בתי משפט הדורשים הוכחה של העדרות מכוונת לשם הימלטות מן הדין, בעוד אחרים מסתפקים בעצם ההיעדרות. ראו הרחבה, CRS Overview, בעמ' 10 – 11: <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL31253.pdf>. כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

⁴⁶ *18 U.S.C. §3290 – Fugitives from Justice*.
⁴⁷ ראו §3292(d) שם.

ישנה מחלוקת בין בתי המשפט בארה"ב אם ניתן לבקש מבית המשפט להאריך את תקופת ההתיישנות בעילה זו אף לאחר שהראיות הזרות כבר בידי רשויות האכיפה, על מנת לפצות על הזמן שעבר לשם השגתן. ראו, *United States v. Miller*, 830 F.2d 1073, 1076 (9th Cir. 1987); *United States v. Atiyeh*, 402 F.3d 354, 362-67 (3d Cir. 2005).

⁴⁸ ישנה מחלוקת בין בתי המשפט בארה"ב בפירוש המונח "פעולה סופית" בהקשר זה. ראו, *United States v. Bischel*, 61 F.3d 1429, 1432-434 (9th Cir. 1995); *United States v. Torres*, 318 F.3d 1058, 1061-65 (11th Cir. 2003); *United States v. Meador*, 138 F.3d 986, 991-94 (5th Cir. 1998).

⁴⁹ *18 U.S.C. §3287 – Wartime Suspension of Limitations*

עד שנת 2008, תקופת ההשעיה המקסימלית היתה שלוש שנים. ראו, באתר האינטרנט של המדפיס הממשלתי של ארה"ב, Pub. L. 110-329, div. C, title VIII, § 8117, Sept. 30, 2008, 122 Stat. 3647

<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-110publ329/html/PLAW-110publ329.htm>

כניסה אחרונה: 26 במרס 2018.

2. גרמניה

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית בגרמניה קבועות בקוד העונשין, ה-StGB (Strafgesetzbuch).⁵⁰ התיישנות בגרמניה שוללת לא רק את האפשרות להעמיד לדין את החשוד בביצוע העבירה, אלא אף את האפשרות להטיל על הנאשם עונש אם עברה תקופת התיישנות מן היום הקובע לתחילת מניינה (ראו להלן). תקופת התיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה, כפי שהדבר מתבטא באמצעות העונש המרבי עליה, ונעות בין 30 שנה לשלוש שנים. אין התיישנות על עבירות השמדת עם ורצח.

ישנן מספר עילות המשעות את תקופת התיישנות, וביניהן מניעות חוקיות לנקוט בהליכים נגד החשוד, כגון קטינות או חסינות. תקופת התיישנות נקטעת ומתחילה מחדש עם פתיחת החקירה נגד החשוד וכן עם העמדתו לדין ונקיטת פעולות שיפוטיות נוספות בעניינו. לא נמצא כי שהותו של החשוד בחו"ל או שאר העילות שבהצעת החוק עוצרות לחלוטין את שעון התיישנות, אך ביטול זמני של ההליכים בשל העדרו של הנאשם וצווים לשם איתורו או לשם השגת ראיות, וכן בקשה שיפוטית לביצוע חקירה בחו"ל, קוטעים את תקופת התיישנות ומתחילים אותה מחדש. קטיעות והתחלות מחדש של תקופת התיישנות אפשריות כל עוד לא עברה מאז ביצוע העבירה תקופת התיישנות כפולה בסך הכל (ראו להלן).

להלן הוראות החוק הרלוונטיות.

תקופת התיישנות⁵¹

א. אפשרות הטלת עונש ונקיטת הליכים נשללת בתום תקופת התיישנות.⁵²

ב. אין התיישנות על עבירות השמדת עם ורצח.⁵³

ג. אם ההעמדה לדין מוגבלת על ידי הוראת התיישנות, תקופת התיישנות תהיה:⁵⁴

1. שלושים שנה בעבירות אשר העונש עליהן הוא מאסר עולם;

2. עשרים שנה בעבירות אשר תקופת המאסר המרבית עליהן עולה על עשר שנים;

3. עשר שנים בעבירות אשר תקופת המאסר המרבית עליהן עולה על חמש שנים אך פחותה

מעשר שנים;

⁵⁰ Strafgesetzbuch, Chapter Five – Statute of Limitations, Title One – Statute of Limitations for Prosecution, Section 78 – 78c. ראו, באתר האינטרנט German Law Archive, תרגום ה-StGB לאנגלית:

<http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=752>. כניסה אחרונה: 30 בינואר 2018.

בדומה לחלוקה שבחשד"פ בין התיישנות עבירות (סעיף 9) להתיישנות עונשים (10), פרק התיישנות ב-StGB מחולק לכותר ראשון בן ארבעה סעיפים העוסק בהתיישנות של אפשרות ההעמדה לדין (Statute of Limitations for Prosecution) וכותר שני בן שלושה סעיפים העוסק בהתיישנות של ביצוע העונש (Statute of Limitations for Execution).

⁵¹ שם, Section 78 – Period of Limitation.

⁵² ראו סעיף 78(1) שם. וראו סעיף 11(1).

⁵³ שם, סעיף 78(2). וראו סעיף 220a וסעיף 211 שם.

⁵⁴ שם, סעיף 78(3).

ג.4. חמש שנים בעבירות אשר תקופת המאסר המרבית עליהן עולה על שנה אחת אך פחותה מחמש שנים ;

ג.5. שלוש שנים בשאר העבירות.⁵⁵

ד. תקופת ההתיישנות תלויה בעונש המרבי על העבירה הרגילה, ללא קשר לנסיבות מחמירות או מקלות המשליכות על העונש המרבי.⁵⁶

תחילת תקופת ההתיישנות⁵⁷

תקופת ההתיישנות מתחילה להימנות מייד עם השלמת ביצוע מעשה העבירה. אם תוצאה המהווה חלק ממרכיבי העבירה מתרחשת לאחר מכן, תקופת ההתיישנות תחל להימנות מאותה העת.

תקופת ההתיישנות תושעה, בין השאר, בנסיבות הבאות:⁵⁸

1. עד שהקורבן של עבירות מין יגיע לגיל 18;⁵⁹
2. אם העמדה לדין איננה אפשרית מפני שמבצע העבירה נהנה מחיסנות פרלמנטרית, אזי תחל השעיית ההתיישנות בסוף היום שבו:⁶⁰
 - 2.1. התובע הכללי או רשות ציבורית או קצין משטרה מקבלים מידע אודות ביצוע העבירה וזהות החשוד ; או
 - 2.2. הוגשה תלונה פלילית נגד החשוד.⁶¹
3. כאשר ניתן פסק דין באישום על ידי ערכאה ראשונה לפני תום תקופת ההתיישנות, אזי לא תסתיים תקופת ההתיישנות לפני שפסק הדין נהפך לחלוט.⁶²
4. בעבירות אשר תקופת המאסר המרבית עליהן עולה על חמש שנים בשל נסיבות מחמירות במיוחד, ואשר החלו בהן הליכים משפטיים בבית משפט מחוזי (Landgericht), תושעה תקופת ההתיישנות בת חמש השנים, למשך חמש שנים נוספות לכל היותר.⁶³

⁵⁵ דיני ההתיישנות שבחוק זה הם כלליים. ייתכנו תקופות התיישנות קצרות משלוש שנים על פי חיקוקים מיוחדים. וראו להלן בעניין קטיעת תקופת ההתיישנות.

⁵⁶ שם, סעיף 78(4).

⁵⁷ שם, Section 78a – Commencement.

⁵⁸ שם, Section 78b – Tolling.

⁵⁹ ראו סעיפים 176 – 179 שם.

⁶⁰ שם, סעיף 78b(2).

סעיף זה נועד למנוע מצב שבו החסינות המוקנית לנבחרי ציבור תפעל לרעתם. למשל, אם עברו חמש שנים מתוך תקופת התיישנות בת עשר שנים לפני שהפוליטיקאי זכה בחסינות, ולאחר מכן עברו עוד חמש שנים בעודו מכהן בתפקיד המקנה חסינות, ורק אחר כך הוא נחשד בביצוע העבירה, אין סיבה שהוא לא ינהה מכך שעברו עשר שנים לפני שהוא נחשד בעבירה. משום כך קובע סעיף זה כי השעיית התיישנות בגין חסינות לא תחל אלא במועד שבו נודע החשד נגדו.

⁶¹ ראו, באתר האינטרנט German Law Archive, תרגום לאנגלית של חוק סדר הדין הפלילי של גרמניה, ה-Strafprozeßordnung (StPO), סעיף 158 : <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=754#158>.

כניסה אחרונה: 31 בינואר 2018.

⁶² שם, סעיף 78b(3).

קטיעת תקופת ההתיישנות⁶⁴

1. תקופת ההתיישנות תיקטע על ידי כל פעולה חקירתית או שיפוטית, ובהן:⁶⁵
 1. **החקירה הראשונה של החשוד**, מתן הודעה לחשוד שנפתח תיק חקירה בעניינו, או מתן צו לחקירה או להודעה כאמור;
 2. כל מינוי של מומחה על ידי שופט או תובע ציבורי, אם הנאשם כבר נחקר או קיבל הודעה על פתיחת הליכי חקירה;
 3. צוי מעצר והבאה וכדומה, והחלטות שיפוטיות המאשרות אותם;
 4. **פתיחת הליכי המשפט**;
 5. כל קביעה של דיון משפטי;
 6. החלטה שיפוטית עונשית או החלטה שיפוטית אחרת שיש בה פסיקת דין;
 7. ביטול זמני של ההליכים בשל **העדרו של הנאשם**, וכל צו של שופט או תובע לאחר מכן או בהליכים שלא בנוכחות הנאשם, לשם איתורו של הנאשם או לשם השגת ראיות;
 8. ביטול זמני של ההליכים בשל חוסר כשירותו של הנאשם לעמוד למשפט, וכל צו של שופט או תובע לאחר מכן לשם בחינת כשירותו לכך;
 9. כל בקשה שיפוטית **לפתוח בחקירה בחוץ לארץ**.
2. תקופת ההתיישנות תיקטע על ידי צו או החלטה ביום נתינתם. אם מועד ביצועם של אלה איננו מיידי, הקטיעה תהיה במועד ביצועם.⁶⁶
3. לאחר כל קטיעה של ההתיישנות, תקופת ההתיישנות תחל להימנות שוב. אך **העבירה תתיישן לכל המאוחר בחלוף תקופת ההתיישנות כפולה מאז ביצועה**. (או בחלוף שלוש שנים כשמדובר בעבירות שעל פי חיקוק מיוחד תקופת ההתיישנות עליהן קצרה משלוש שנים).⁶⁷
4. קטיעת ההתיישנות חלה רק לגבי האדם שאליו מתייחסת עילת הקטיעה.⁶⁸

⁶³ המדובר כאן בעבירות אשר תקופת ההתיישנות עליהן היא בת חמש שנים, בשל כך שהעונש הרגיל עליהם נע בין שנה לחמש שנים (סעיף 78(3)4 לעיל), אך בשל נסיבות מחמירות עונש המאסר עליהן עולה על חמש שנים. במקרה זה עוצר ההליך הפלילי את שעון ההתיישנות עד לתקרה של חמש שנים נוספות.

אין בחוק הוראה דומה לגבי שאר תקופות ההתיישנות הקבועות בחוק.

⁶⁴ שם, Section 78c – Interruption.

⁶⁵ שם, סעיף 78c(1).

⁶⁶ שם, סעיף 78c(2).

⁶⁷ שם, סעיף 78c(3).

⁶⁸ שם, סעיף 78c(4).

וראו עוד סעיף 78c(5).

3. דנמרק

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית קבועות בקוד העונשין של דנמרק, ה-Straffeloven.⁶⁹ עבירה תחדל להיות בת עונשין עם חלוף תקופת ההתיישנות עליה.⁷⁰ תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין שנתיים ל-15 שנים. אין התיישנות על פשעים נגד האנושות ועל עינויים.⁷¹ העילה היחידה בחוק להשעיית תקופת ההתיישנות היא התחמקות של הנאשם מן הדין. להלן הוראות החוק הרלוונטיות.

תקופת ההתיישנות⁷²

1. תקופת ההתיישנות תהיה:⁷³

1.1. שנתיים, כאשר העונש המרבי על העבירה איננו עולה על שנת מאסר.

1.2. חמש שנים, כאשר העונש המרבי על העבירה איננו עולה על ארבע שנות מאסר.

1.3. עשר שנים, כאשר העונש המרבי על העבירה איננו עולה על עשר שנות מאסר.

1.4. חמש עשרה שנים, כאשר העונש המרבי על העבירה הוא מאסר שעולה על עשר שנים אך איננו מאסר עולם.

2. תקופת ההתיישנות לא תפחת מחמש שנים על:⁷⁴

2.1. עבירות כלכליות שונות.⁷⁵

2.2. הפרת הוראות חוק בענייני מיסים, מכסים וסובסידיות, כאשר מופק מכך או ניתן להפיק מכך רווח לא חוקי.

⁶⁹ Straffeloven, Chapter 11 – Termination of the Legal Consequences of a Punishable Act. ראו באתר האינטרנט <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/34>: Legislation Online
כניסה אחרונה: 5 בפברואר 2018.

סעיפים 96 – 92 עוסקים בהתיישנות עבירות, וסעיפים 97c – 97 עוסקים בהתיישנות עונשים.

סעיף 95 עוסק בהתיישנות על חלופות מאסר וסנקציות אחרות. סעיף 96 עוסק בהתיישנות על קובלנות פליליות. סעיפים אלה אינם כלולים בסקירה.

בעניין מגבלות על משך זמני חקירה והעמדה לדין בדנמרק ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 12 – 13.

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

⁷⁰ שם, סעיף 92.

⁷¹ ראו, סעיף 93a שם. וראו, באתר האינטרנט של ה-International Criminal Court (ICC), סעיף 29 לחוקת רומא של בית הדין הפלילי הבינלאומי:

https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf

אודות בית המשפט הפלילי הבינלאומי, ראו: <https://www.icc-cpi.int/about/how-the-court-works>

כניסה אחרונה: 7 בפברואר 2018; סעיף 93b שם.

⁷² סעיף 93.

⁷³ שם, סעיף 93(1).

⁷⁴ שם, סעיף 93(2).

⁷⁵ ראו סעיף 296(2), סעיף 297(2) וסעיף 302(2) שם. המדובר בעבירות שהעונש עליהן איננו עומד בהוראות הקודמות, ואף על פי כן נקבעה לגביהן תקופת ההתיישנות של חמש שנים.

3. על עבירות מין בקטינים תקופת ההתיישנות לא תפחת מעשר שנים.⁷⁶
4. כאשר אדם ביצע, בפעולה אחת, מספר עבירות אשר חלות עליהן תקופת ההתיישנות שונות בסעיפים קטנים 1-3 לעיל, תקופת ההתיישנות הארוכה ביותר תחול על כל העבירות.

מניין תקופת ההתיישנות⁷⁷

1. תקופת ההתיישנות תימנה מיום סיום מעשה העבירה או המחדל.⁷⁸
2. כאשר האחריות הפלילית תלויה או מושפעת מתוצאה מאוחרת, תקופת ההתיישנות תימנה ממנה.⁷⁹
3. בעבירות מין, מילת נשים וסחר בבני אדם תקופת ההתיישנות תימנה לכל המוקדם מיום הגיע הקורבן לגיל 18.
4. **תקופת ההתיישנות תיקטע בהגשת כתב אישום נגד הנאשם.**
5. אם האישום נמשך על ידי התביעה מבלי שהחלטה להמשיך באישום התקבלה על ידי התובע הראשי במועד הקבוע לכך, תימנה תקופת ההתיישנות כאילו לא הוגש כתב אישום. כך גם אם האישום מושעה ללא הגבלת זמן. **אם ההשעיה היא משום שהנאשם מתחמק מן ההליכים, תקופת ההתחמקות לא תיכלל בתקופת ההתיישנות.**

4. הולנד

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית קבועות בקוד הפלילי של הולנד, ה-Wetboek van Strafrecht.⁸⁰ תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות **בין שלוש שנים ל-**

⁷⁶ ראו סעיף 223 – 225 ש.ם.

⁷⁷ סעיף 94.

⁷⁸ ש.ם, סעיף 94(1).

⁷⁹ ש.ם, סעיף 94(2).

⁸⁰ Wetboek van Strafrecht, Book One – General Provisions, Part VIII – Preclusion of the Right to Institute Criminal Proceedings and Enforce Punishment. ראו, במאגר החקיקה הממשלתי של הולנד:

http://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2018-01-01#BoekEerste_TiteldeelVIII_Artikel70. תרגום לא רשמי ולא מעודכן של החוק לאנגלית ראו, באתר האינטרנט של ה-European Judicial Training Network (EJTN):

http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/2014%20seminars/Omsenie/WetboekvanStrafrecht_ENG_PV.pdf

אודות ה-EJTN ראו ש.ם, About Us: <http://www.ejtn.eu/About-us>. כניסה אחרונה: 20 בפברואר 2018.

סעיפים 73 - 70 עוסקים בהתיישנות עבירות, וסעיפים 76a - 76 עוסקים בהתיישנות עונשים שכבר הוטלו.

הקוד הפלילי של הולנד מחולק לשלושה "ספרים". הספר הראשון מכיל את ההוראות הכלליות, והספרים האחרים מכילים את העבירות הספציפיות. ראו, באתר האינטרנט של מרכז המחקר והתיעוד של משרד המשפטים והביטחון של הולנד, Peter J.P. Tak, *The Dutch Criminal Justice System: Organization and Operation*, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) 1999, בעמ' 7: https://www.wodc.nl/binaries/ob176-volledige-tekst_tcm28-78794.pdf.

אודות ה-WODC, ראו: WODC (Research and Documentation Centre): <https://english.wodc.nl>.

כניסה אחרונה: 21 בפברואר 2018.

20 שנה. אין התיישנות בהולנד על עבירות אשר העונש המרבי עליהן הוא מאסר של שנים עשרה שנים ומעלה, ובעבירות מין חמורות בקטינים.

תקופת ההתיישנות נקטעת עם הגשת כתב אישום ופעולות נוספות של התביעה, בכפוף למגבלות שיפורטו בהמשך. הצורך להכריע בשאלות מקדמיות משעה את תקופת ההתיישנות.⁸¹ לא נמצא כי שהותו של החשוד בחו"ל או שאר העילות שבהצעת החוק עוצרות את שעון ההתיישנות.⁸² להלן הוראות החוק הרלוונטיות.

פקיעת האפשרות לנקוט בהליכים פליליים⁸³

1. האפשרות לנקוט בהליכים פליליים תפקע עם תום תקופת ההתיישנות של:⁸⁴

1.1. שלוש שנים לעבירות קלות;

1.2. שש שנים לעבירות חמורות אשר העונש עליהן הוא קנס או מאסר עד שלוש שנים;

1.3. שנים עשרה שנים לעבירות חמורות אשר העונש עליהן הוא מאסר מעל שלוש שנים;

1.4. עשרים שנה לעבירות חמורות אשר העונש עליהן הוא מאסר של שמונה שנים ומעלה.

2. האפשרות לנקוט בהליכים פליליים לא תפקע:

2.1. בעבירות חמורות אשר העונש עליהן הוא מאסר של שנים עשרה שנה ומעלה.⁸⁵

2.2. בעבירות של עיסוק קבוע בפורנוגרפיית קטינים ועבירות מין חמורות נגד קטינים.⁸⁶

תחילת תקופת ההתיישנות⁸⁷

1. תקופת ההתיישנות תחל להימנות ביום שלאחר יום ביצוע העבירה, מלבד, בין השאר, במקרים הבאים:⁸⁸

1.1. בעבירות של זיהום מים, קרקע או אוויר⁸⁹ – ביום שלאחר היום שבו נודע על כך לקצין החוקר.

1.2. בעבירות זיוף – ביום שלאחר היום שבו נעשה שימוש בזיוף.

בעניין משך זמני חקירה והעמדה לדין בהולנד ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 11:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

⁸¹ Wetboek van Strafrecht, Book One, Part VIII, Section 72.

⁸² החוק כן קובע שהעברת הטיפול הפלילי למדינה אחרת שוללת את האפשרות להפעיל הליכים פליליים בהולנד, ומתעוררת שוב אם המדינה הזרה מחליטה לבטל את ההליך שהחל בה. ראו סעיף 77 שם.

⁸³ Wetboek van Strafrecht, Book One, Part VIII, Section 70.

⁸⁴ שם, Section 70(1).

⁸⁵ שם, Section 70(2).

⁸⁶ ראו, סעיפים 240b(2), 243, 245 ו-246 שם.

⁸⁷ Wetboek van Strafrecht, Book One, Part VIII, Section 71.

⁸⁸ שם, Section 71(1).

⁸⁹ ראו, סעיפים 173b – 173 שם.

1.3. בעבירות מין ואחרות נגד קטינים – ביום שלאחר הגיעם לגיל 18.⁹⁰

1.4. בעבירות חטיפה⁹¹ – ביום שלאחר שחרורו או מותו של הקורבן.

קטיעת תקופת ההתיישנות⁹²

1. הגשת כתב אישום ופעולות נוספות של התביעה (vervolging) קוטעות את תקופת

ההתיישנות, אף לגבי שותפים נוספים לעבירה.⁹³

2. לאחר קטיעת תקופת ההתיישנות מתחילה תקופת ההתיישנות מחדש. עם זאת, בעבירות

קלות האפשרות להפעיל הליכים פליליים נשללת לאחר שעברה תקופה של עשר שנים (מהיום שלאחר ביצוע העבירה), ובעבירות חמורות לאחר שעברה תקופת זמן כפולה

מתקופת התיישנות המקורית (מהיום שלאחר ביצוע העבירה).⁹⁴

5. נורבגיה

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית קבועות בחוק העונשין של נורבגיה, ה-Straffeloven.⁹⁵ תקופות ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין שנתיים ל-25 שנה. מעשה עבירה שוב איננו בר-עונשין לאחר תום תקופת ההתיישנות.⁹⁶

אין התיישנות על עבירות רצח עם, פשעים נגד האנושות, פשעי מלחמה ועבירות טרור, אם העונש על העבירה הוא מאסר למשך 15 שנה או יותר.⁹⁷ אין התיישנות על עבירות הריגה, אונס ועבירות מין בקטינים.⁹⁸ כמו כן, אין התיישנות על עבירת סיכון הציבור,⁹⁹ אם נהרג אדם בגלל העבירה.

⁹⁰ ראו סעיף 71(1)(3) שם, וסעיפים 240b(1), 250, 247, 273f, 284, 285c, 303 – 300.

⁹¹ ראו סעיפים 279 ו-282 שם.

⁹² Wetboek van Strafrecht, Book One, Part VIII, Section 72.

⁹³ שם, Section 72(1).

⁹⁴ שם, Section 72(2).

⁹⁵ Straffeloven, Kapittel 15 – Foreldelse mv. זהו הפרק האחרון של החלק הראשון של חוק העונשין, העוסק בהוראות כלליות. סעיפים 85 – 92 עוסקים בהתיישנות עבירות, וסעיפים 93 – 100 עוסקים בהתיישנות עונשים. ראו באתר האינטרנט Lovdata: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_1-16#KAPITTEL_1. כניסה אחרונה: 25 בפברואר 2018.

בענין משך זמני חקירה והעמדה לדין בנורבגיה ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 14:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

⁹⁶ Straffeloven, Kapittel 15, §85. למרות זאת, ניתן להטיל סנקציה של העברה ממשרה ציבורית לאחר מכן.

⁹⁷ Straffeloven, Kapittel 15, §91. הוראות אלה הם על פי תיקון לחוק, משנת 2014. בעניין זה ראו עוד, באתר האינטרנט של ה-Nordic Journal of Law and Justice, "Non-expiring Offences in Nordic Criminal Law", Ragna Aarli, (2017) 3-4, Nordic Journal of Law and Justice, עמ' 51 – 70: http://retfaerd.org/wp-content/uploads/2018/01/retfaerd_3_4_2017_5.pdf. וראו עוד, באתר האינטרנט של אוניברסיטת ברגן, Jørn Jacobsen and Vilde Hallgren Sandvik, "An Outline of the New Norwegian Criminal Code", Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice, Volume 3, Issue 2 (2015) 162 – 183.

<https://boap.uib.no/index.php/BJLCLJ/article/view/910/858>. כניסה אחרונה: 26 בפברואר 2018.

⁹⁸ ראו סעיפים 275, 291, 299 ו-302 שם.

- שנתיים, כאשר העונש המרבי הקבוע בחוק הוא קנס או מאסר עד שנה;
- חמש שנים, כאשר העונש המרבי הוא מאסר עד שלוש שנים;
- עשר שנים, כאשר העונש המרבי הוא מאסר עד עשר שנים;
- חמש עשרה שנים, כאשר העונש המרבי הוא מאסר עד חמש עשרה שנה;
- עשרים וחמש שנים, כאשר העונש המרבי הוא מאסר עד 21 שנה.¹⁰¹

סנקציות נוספות שניתן להטיל אינן משפיעות על חישוב תקופת ההתיישנות. אדם אשר במעשה אחד עבר על שתי עבירות או יותר, אשר תקופת ההתיישנות עליהן שונה, תקופת ההתיישנות הארוכה ביניהן תחול על כל העבירות.

תחילת תקופת ההתיישנות¹⁰²

תקופת ההתיישנות נמנית מיום סיום ביצוע העבירה. בעבירות מין בקטינים,¹⁰³ תקופת ההתיישנות תימנה ביום הגיע הקורבן לגיל 18. כאשר העבירה תלויה בתוצאה, תקופת ההתיישנות לא תחל עד לקיום התוצאה.

קטיעה והשעיה של תקופת ההתיישנות¹⁰⁴

מניין תקופת ההתיישנות נקטע בהגשת כתב אישום נגד הנאשם. אם האישום מבוטל, תקופת ההתיישנות תימנה כאילו לא הוגש אישום. כך גם אם האישום מושעה לזמן בלתי מוגבל. השעיית ההליך בשל התחמקות הנאשם מן הדין לא תימנה בתקופת ההתיישנות.

6. ספרד

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית קבועות בקוד העונשין של ספרד, ה-Código Penal.¹⁰⁵ עם התיישנות העבירה פוקעת האחראיות הפלילית.¹⁰⁶ תקופת ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה

⁹⁹ ראו סעיף 355 שם.

¹⁰⁰ Straffeloven, Kapittel 15, §86.

יש התיישנות גם על עונש של חרמת רכוש, אך רק לאחר חמש שנים, ובמקרים חמורים לאחר עשר שנים. ראו סעיף 92 שם.

¹⁰¹ זהו העונש המקסימאלי בנורבגיה.

¹⁰² Straffeloven, Kapittel 15, §87.

ראו עוד סעיף 90 שם, אודות התיישנות עבירות כלכליות במקרה של פשיטת רגל.

¹⁰³ ראו סעיפים 253, 257, 282, 284 ו-299 ו-302 שם.

¹⁰⁴ Straffeloven, Kapittel 15, §88.

¹⁰⁵ Código Penal, Book One – General Provisions, Title VII – On Expiration of Criminal Accountability and its Effects, Chapter I – On the Causes that Extinguish Criminal Accountability : Legislation Online, תרגום לאנגלית של משרד המשפטים של ספרד משנת 2013:

<http://www.legislationonline.org/documents/id/18769>

הקוד הפלילי תוקן בשלהי 2015, אך התיקונים לא שינו מהותית את הסעיפים העוסקים בהתיישנות. ראו, באתר האינטרנט : Spain's New Penal Code: Key Talking Points, January 21, 2015, The Local

והעונש המרבי עליה, ונעות בין 20 שנה לשנה אחת. פשעים נגד האנושות, רצח עם, פשעי מלחמה, וכן עבירות טרור אשר גרמו למותו של אדם, אינן מתיישנות. תקופת ההתיישנות נקטעת בפתיחת ההליך הפלילי נגד הנאשם על ידי שופט חוקר. לא נמצאו עילות המשעות את ההתיישנות (ראו להלן).

להלן הוראות החוק הרלוונטיות.

תקופת ההתיישנות

1. פשעים מתיישנים: ¹⁰⁷

- לאחר עשרים שנה, כאשר העונש המרבי על העבירה הוא מאסר של 15 שנים ומעלה.
- לאחר חמש עשרה שנה, כאשר העונש המרבי הוא פסילה תעסוקתית מעל עשר שנים או מאסר בין עשר לחמש עשרה שנים.
- לאחר עשר שנים, כאשר העונש המרבי הוא פסילה או מאסר בין חמש לעשר שנים.
- לאחר חמש שנים לכל שאר העבירות, מלבד עבירות קלות (delitos leves) ועבירות לשון הרע והוצאת דיבה, המתיישנות לאחר שנה. ¹⁰⁸

2. כאשר בגין העבירה קבועים כמה עונשים, ההתיישנות תהיה לפי העונש שלגביו נקבעה תקופת ההתיישנות הארוכה ביותר. ¹⁰⁹

3. עבירות נגד האנושות ורצח עם ופשעי מלחמה ¹¹⁰ אינן מתיישנות. כמו כן, עבירות טרור אינן מתיישנות, אם גרמו למותו של אדם. ¹¹¹

4. במקרה של עבירות מרובות או קשורות, תקופת ההתיישנות תיקבע לפי העבירה החמורה ביותר. ¹¹²

מניין תקופת ההתיישנות וקטיעתה

1. תקופת ההתיישנות תימנה מיום ביצוע העבירה. בעבירות מתמשכות, ועבירות מחדל, תקופת ההתיישנות תימנה מיום ביצוע העבירה האחרונה, או סיום העבירה. ¹¹³

<https://www.thelocal.es/20150121/spains-new-penal-code-a-guide>. כניסה אחרונה: 26 בפברואר 2018. בכותר השביעי ישנם שני פרקים. הפרק הראשון עוסק בהתיישנות עבירות ועונשים: סעיפים 130 – 132 עוסקים בהתיישנות עבירות, וסעיפים 133 – 135 עוסקים בהתיישנות עונשים. הפרק השני עוסק בהתיישנות הרשעות לעניין מחיקה מהמירשם הפלילי.

בענין משך זמני חקירה והעמדה לדין בספרד ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 8 – 10:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

¹⁰⁶ Código Penal שם, סעיף 130(1). וראו סעיף 130(2) שם באשר להתיישנות עבירות של תאגידים.

¹⁰⁷ Código Penal שם, סעיף 131(1).

¹⁰⁸ בחוק משנת 2013 תקופת ההתיישנות על עבירות קלות היתה חצי שנה.

¹⁰⁹ Código Penal שם, סעיף 131(2).

¹¹⁰ מלבד עבירות על פי סעיף 614 שם.

¹¹¹ Código Penal שם, סעיף 131(3).

¹¹² Código Penal שם, סעיף 131(4).

בעבירות נגד קטינים, תימנה תקופת ההתיישנות מיום הגיע הקורבן לגיל הבגרות, או מיום מותו.

2. תקופת ההתיישנות **תיקטע עם פתיחת הליך נגד הנאשם** על ידי שופט חוקר.

3. תקופת ההתיישנות **תתחיל להימנות שוב עם סיום או הפסקת ההליך ללא הטלת עונש**.¹¹⁴

4. עם הגשת כתב האישום נגד הנאשם על ידי התביעה **מושעית תקופת ההתיישנות למשך שישה חודשים**, שבהם יוכל השופט החוקר לקבל את האישום. במקרה זה, קטיעת ההתיישנות תימנה רטרואקטיבית מיום הגשת כתב האישום. אם ידחה השופט החוקר את האישום או לא יקבל החלטה, תקופת ההתיישנות תימנה כסידרה כאילו לא הוגש האישום.

5. לא נמצאו עילות המשעות באופן מוחלט את ההתיישנות.

7. פורטוגל

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית קבועות בקוד העונשין של פורטוגל, ה-Código Penal.¹¹⁵ תקופות ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין 15 שנים לשנתיים. תקופת ההתיישנות נקטעת בפתיחת ההליך הפלילי נגד הנאשם, עד לתקופה מקסימאלית השווה לתקופת ההתיישנות הרגילה בתוספת מחציתה. כפי שיפורט להלן, ישנן בחוק עילות המשעות את תקופת ההתיישנות.¹¹⁶

תקופת ההתיישנות¹¹⁷

1. האפשרות לפתוח בהליך פלילי פוקעת על ידי התיישנות, לאחר שעברו מביצוע העבירה התקופות הבאות:¹¹⁸

א. חמש עשרה שנים, בעבירות הנושאות עונש מאסר מרבי מעל 10 שנים;

¹¹³ Código Penal שם, סעיף 132(1).

¹¹⁴ Código Penal שם, סעיף 132(2).

¹¹⁵ Código Penal, Book One – General Provisions, Title V – Extinction of Criminal Responsibility, Chapter I – Prescription of Criminal Procedure. ראו, באתר האינטרנט של התובע הכללי של מחוז ליסבון:

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?artigo_id=109A0118&nid=109&tabela=leis&pagina=1&ficha=1&nversao=%23artigo
: VerboJuridico באתר האינטרנט VerboJuridico : <http://www.verbojuridico.net/download/portuguesepenalcodigo.pdf> כניסה אחרונה: 5 במרס 2018.

בכותר החמישי ישנם שלושה פרקים. הפרק הראשון ובו ארבעה סעיפים עוסק בהתיישנות עבירות, הפרק השני ובו חמישה סעיפים עוסק בהתיישנות עונשים. הפרק השלישי ובו שני סעיפים עוסק בעילות נוספות המפקיעות את האחריות הפלילית, כגון מוות וחנינות.

¹¹⁶ ישנן עילות המשעות וגם קוטעות את תקופת ההתיישנות, כך שבסיומן תתחיל תקופת ההתיישנות להימנות מחדש, ולא מהשלב שבה היא הושעתה. ראו הערה 129 והערה 130.

¹¹⁷ Código Penal שם, Section 118 – Terms of Prescription.

סקירת סעיף זה מבוססת על תשובתה של הגב' דלילה מוליד מהפרלמנט של פורטוגל, לשאילתא מס' 3645 של אסטוניה במסגרת ה-European Center for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD), 27 בפברואר 2018. ראו, באתר האינטרנט של ה-ECPRD (גישה למורשים בלבד): Request 3645:

<https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/316351>

: About the European Center for Research and Documentation, ראו ECPRD, ראו

<https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/public/page/about> כניסה אחרונה: 5 במרס 2018.

¹¹⁸ שם, סעיף 118(1).

- ב. עשר שנים, בעבירות הנושאות עונש מאסר מרבי בין חמש לעשר שנים ;
- ג. חמש שנים, בעבירות הנושאות עונש מאסר מרבי בין שנה לחמש שנים ;
- ד. שנתיים, בשאר המקרים.

- 2. אם העונש הקבוע בחוק על העבירה הוא מאסר או קנס, רק עונש המאסר קובע את תקופת ההתיישנות.¹¹⁹
- 3. בעבירות מין בקטינים ומילת נשים, ההליך הפלילי איננו פוקע לפני שמלאו לקורבן 23 שנים.¹²⁰

תחילת תקופת ההתיישנות¹²¹

- 1. תקופת ההתיישנות נמנית מיום השלמת ביצוע העבירה.¹²²
- 2. תקופת ההתיישנות נמנית: ¹²³
 - א. בעבירות מתמשכות וחוזרות, מיום ביצוע מעשה העבירה האחרון ;
 - ב. בעבירות שלא הושלמו, מיום ביצוע המעשה האחרון.
- 3. במקרה של שותפות לעבירה, קובעים מעשי המבצע העיקרי.¹²⁴
- 4. בעבירות התלויות בהתקיימותן של תוצאות, תקופת ההתיישנות נמנית מיום התקיימותן.¹²⁵

השעיית תקופת ההתיישנות¹²⁶

- 1. התיישנות מושעית, בין השאר, כאשר: ¹²⁷
 - א. ההליך הפלילי איננו יכול להתחיל או להימשך בשל העדר סמכות חוקית, או בשל המתנה לפסק דין או להכרעה בשאלה משפטית מקדמית על ידי בית משפט אזרחי.¹²⁸
 - ב. הההליך תלוי ועומד לאחר הודעה לנאשם אודות האישום;¹²⁹

¹¹⁹ שם, סעיף 118(4).

¹²⁰ שם, סעיף 118(5).

¹²¹ Código Penal שם, Section 119 – The Beginning of Term.

¹²² שם, סעיף 119(1).

¹²³ שם, סעיף 119(2).

¹²⁴ שם, סעיף 119(3).

¹²⁵ שם, סעיף 119(4).

¹²⁶ Código Penal שם, Section 120 – Suspension of Prescription.

¹²⁷ שם, סעיף 120(1).

¹²⁸ על פי סעיף 7 לחוק סדר הדין הפלילי של פורטוגל, ניתן להשעות הליך פלילי למשך שנה לשם הכרעה מקדמית של בית משפט אזרחי. ראו, באתר האינטרנט של התובע הכללי של מחוז ליסבון:

http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=199&tabela=leis. כניסה אחרונה: 7 במרס 2018.

ג. הצהרה על ביזיון בית המשפט עומדת בתוקפה;¹³⁰ או כאשר הנאשם נשפט בהעדרו, ולא ניתן להמציא לו את פסק הדין;

ד. ההודעה לנאשם אודות האישום איננה כוללת החלטה סופית להעמידו לדין.

ה. העברייין אסור או עצור בחו"ל.

2. במקרה של השעיה לאחר הודעה לנאשם, ההשעיה לא תעלה על שלוש שנים.¹³¹

3. במקרה של השעיה בשל ביזיון בית המשפט, תקופת ההשעיה לא תעלה על תקופת ההתיישנות.¹³²

4. במקרה של השעיה בשל צורך בהכרעה סופית בדבר העמדה לדין, תקופת ההשעיה לא תעלה על חמש שנים, ותעלה לעשר שנים אם הוכרז על מורכבות מיוחדת של ההליך.¹³³ ניתן להכפיל את התקופות האמורות בפניה לבית המשפט לחוקה.¹³⁴

5. תקופת ההתיישנות נמנית שוב מן היום שבו הסתיימה עילת ההשעיה.¹³⁵

קטיעת תקופת ההתיישנות¹³⁶

1. התיישנות נקטעת, בין השאר:¹³⁷

א. עם הודעה לנאשם אודות האישום;¹³⁸

ב. עם הצהרה על ביזיון בית המשפט;

ג. עם הודעה הקובעת מועד לדיון בהעדר הנאשם.

2. לאחר כל קטיעה של תקופת ההתיישנות, מתחילה תקופת ההתיישנות חדשה.¹³⁹

3. ככלל, תקופת ההתיישנות המקסימאלית, מלבד במקרה של השעיה, היא תקופה השווה לתקופת ההתיישנות הרגילה בתוספת מחציתה. אם, על פי חיקוק מיוחד, תקופת

¹²⁹ עם מתן הודעה לנאשם אודות האישום, הוא רשאי לערער על כך. משום כך מושעת תקופת ההתיישנות עד שלוש שנים, ראו סעיף 120(2), שבהן יוכרע הליך הערעור על הגשת האישום. כמו כן, ההתיישנות כבר נקטעת עם ההודעה לנאשם, ראו סעיף 121(1)(b). לפיכך, לאחר ההכרעה בערעורים תחל תקופת ההתיישנות להימנות מחדש, ראו סעיף 121(2).

¹³⁰ הצהרה על ביזיון בית משפט משעה את תקופת ההתיישנות כל עוד היא עומדת בתוקפה, וכן קוטעת את תקופת ההתיישנות, ראו סעיף 121(1)(c). לפיכך, לאחר תום תקופת הביזיון תחל תקופת ההתיישנות להימנות מחדש, ראו סעיף 121(2).

¹³¹ שם, סעיף 120(2).

¹³² שם, סעיף 120(3).

¹³³ שם, סעיף 120(4).

¹³⁴ שם, סעיף 120(5).

¹³⁵ שם, סעיף 120(6).

¹³⁶ Código Penal שם, Section 121 – Interruption of Prescription.

¹³⁷ שם, סעיף 121(1).

¹³⁸ ראו הערה 129.

¹³⁹ שם, סעיף 121(2).

ההתיישנות קצרה משנתיים, תקופת ההתיישנות המקסימאלית היא ככל תקופת ההתיישנות הרגילה.

8. פינלנד

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית קבועות בקוד העונשין של פינלנד, ה-Rikoslaki.¹⁴⁰ התיישנות בפינלנד שוללת לא רק את האפשרות להעמיד לדין את החשוד בביצוע העבירה, אלא אף את האפשרות להטיל על הנאשם עונש, כאשר תקופת ההתיישנות על הטלת עונשים שונה וארוכה מזו שעל העמדה לדין (ראו להלן). תקופות ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין 20 שנה לשנתיים לעניין העמדה לדין ובין 30 שנה לעשר שנים לעניין הטלת עונש. אין התיישנות בפינלנד על עבירות אשר העונש המרבי עליהן הוא מאסר עולם.

תקופת ההתיישנות נקטעת עם הגשת כתב האישום נגד הנאשם. אין בחוק עילות המשעות את תקופת ההתיישנות, אך בהוראת בית המשפט ניתן להאריך את תקופת ההתיישנות בשנה אחת, פעם אחת בלבד, אם יש בכך אינטרס ציבורי חשוב, ובהתקיים נסיבות נוספות (למשל, כאשר חקירת העבירה דורשת אמצעים מיוחדים או כאשר הנחקר מתחמק ממעצר). לא נמצא כי שהותו של החשוד בחו"ל או שאר העילות שבהצעת החוק עוצרות את שיעון ההתיישנות.

להלן נציג את הוראות החוק הרלוונטיות.

התיישנות עבירות¹⁴¹

1. חלה התיישנות על עבירה אם לא הוגש כתב אישום בגינה:¹⁴²
 - 1.1. בתוך עשרים שנה, אם העונש המרבי על העבירה הוא מאסר מעל שמונה שנים.
 - 1.2. בתוך עשר שנים, אם העונש המרבי הוא מאסר מעל שנתיים ועד שמונה שנים.
 - 1.3. בתוך חמש שנים, אם העונש המרבי הוא מאסר מעל שנה ועד שנתיים.
 - 1.4. בתוך שנתיים, אם העונש המרבי הוא מאסר עד שנה, או קנס או תשלום פלילי.¹⁴³
2. למרות האמור, תקופת ההתיישנות המינימאלית על עבירות בתפקיד ציבורי היא חמש שנים. תקופת ההתיישנות המינימאלית על עבירות סביבתיות ועבירות בנייה היא עשר

¹⁴⁰ Rikoslaki, Chapter 8 – Statute of Limitations. ראו באתר האינטרנט של משרד המשפטים של פינלנד, Finlex: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>. כניסה אחרונה: 7 בפברואר 2018.

סעיפים 1 – 9 של הפרק עוסקים בהתיישנות עבירות לענין העמדה לדין והטלת עונשים, וסעיפים 10 – 18 עוסקים בהתיישנות עונשים שהוטלו.

בענין משך זמני חקירה והעמדה לדין בפינלנד ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 15:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

¹⁴¹ Rikoslaki, Chapter 8, Section 1 – Time-Barring of the Right to Bring Charges

¹⁴² שם, Section 1(2).

¹⁴³ ראו Section 1(2)(4) שם.

שנים. תקופת ההתיישנות על עבירות סביבתיות של ספינות זרות ועל עבירות דיג של ספינות זרות במים הכלכליים של פינלנד היא שלוש שנים.

3. תקופת ההתיישנות על עבירות מין וסחר בקטינים עד גיל 18, תסתיים לכל המוקדם בהגיע הקורבן לגיל 28.¹⁴⁴

הטלת עונש¹⁴⁵

אף אם הוגש כתב אישום בתוך תקופת ההתיישנות הראשונה, ישנה תקופת התיישנות שנייה שלאחריה לא ניתן לגזור עונש בגין העבירה:

1. לא ניתן להעניש על עבירות אשר העונש המרבי עליהן איננו מאסר עולם לאחר שעברו התקופות הבאות:¹⁴⁶

1.1. שלושים שנה, אם העונש המרבי על העבירה הוא מאסר מעל שמונה שנים.

1.2. עשרים שנה, אם העונש המרבי הוא מאסר מעל שנתיים ועד שמונה שנים.

1.3. עשר שנים, אם העונש המרבי הוא מאסר עד שנתיים או קנס.

2. לא ניתן להעניש על עבירות מין וסחר בקטינים עד גיל 18 לאחר שעברה תקופת ההתיישנות עליהן וכן עברו עשר שנים מאז שהקורבן הגיע לגיל 28.¹⁴⁷

3. עונש שהוטל מתיישן אם פסק הדין שהטיל אותו לא הפך לחלוט עד שעברו התקופות האמורות.

תחילת תקופת ההתיישנות¹⁴⁸

1. תקופת ההתיישנות נמנית מיום ביצוע העבירה. בעבירות מחדל, תקופת ההתיישנות מתחילה להימנות מהמועד שבו המעשה היה אמור להיעשות לכל המאוחר. בעבירות תוצאה, ההתיישנות נמנית מיום התקיימות התוצאה.¹⁴⁹

2. תקופת ההתיישנות על שותפות לעבירה נמנית מיום תחילת ההתיישנות על העבירה העיקרית.

קטיעת תקופת ההתיישנות¹⁵⁰

1. הגשת כתב אישום קוטעת את תקופת ההתיישנות.¹⁵¹

¹⁴⁴ בעבירה של שידול קטין, ההתיישנות תחול בהגיעו לגיל 23.

¹⁴⁵ Rikoslaki, Chapter 8, Section 6 – Time-Barring of the Imposition of a Sentence

וראו עוד סעיפים 7 – 9 שם, העוסקים בתקופת ההתיישנות להטלת עונשים כספיים.

¹⁴⁶ ראו Section 6(2) שם.

¹⁴⁷ האמור בהערה 144 חל בהתאמה גם כאן.

¹⁴⁸ Rikoslaki, Chapter 8, Section 2 – Beginning of the Period of Limitation

¹⁴⁹ שם, Section 2(1).

וראו עוד Section 2(2).

¹⁵⁰ Rikoslaki, Chapter 8, Section 3 – Interruption of the Period of Limitation

2. אם לאחר מכן האישום נדחה או מבוטל, אין הגשתו קוטעת את תקופת ההתיישנות.¹⁵²

הארכת תקופת ההתיישנות¹⁵³

על פי בקשה, בית משפט מוסמך להאריך את תקופת ההתיישנות לצורך הגשת כתב אישום פעם אחת למשך שנה אם:

1. חקירת העבירה דורשת **אמצעים מיוחדים** (special, time-consuming, investigative measures) אשר בגינם לא ניתן היה להשלים את החקירה עד תום תקופת ההתיישנות,

2. החקירה החלה באיחור רב או,

3. הנחקר מתחמק ממעצר ולכן לא ניתן להודיע לו על כך לפני תום תקופת ההתיישנות,

ויש אינטרס ציבורי חשוב המחייב את הארכת תקופת ההתיישנות.

הליך הארכת תקופת ההתיישנות¹⁵⁴

1. החלטה בדבר הארכת תקופת ההתיישנות תינתן על ידי בית המשפט המוסמך לדון בעבירה. הבקשה תוגש על ידי התובע הראשי או על ידי הקובל. הבקשה תוגש בכתב לפני תום תקופת ההתיישנות.¹⁵⁵

2. הבקשה להארכת תקופת ההתיישנות תידון ללא עיכוב. הדיון יכול להתקיים בדרך יחיד.¹⁵⁶

3. אם מסתמן שאדם יואשם בעבירה, תינתן לו הזכות להופיע בפני בית המשפט בדונו בבקשה להארכת תקופת ההתיישנות.¹⁵⁷

4. אין זכות ערעור (ordinary appeal) על החלטה בבקשה להארכת תקופת ההתיישנות. בקשה לרשות ערעור (extraordinary appeal) על בסיס פגם פרוצדוראלי ניתן להגיש לבית המשפט העליון בתוך שלושים יום. בקשת רשות הערעור תידון כבקשה דחופה.¹⁵⁸

¹⁵¹ שם, Section 3(1). הוראות דומות חלות לגבי עבירות קנס, ראו Section 3(3). וראו עוד Section 3(a) – Interruption of the Period of Limitation on the Basis of a Judgement Proposal.

¹⁵² שם, Section 3(2).

¹⁵³ Rikoslaki, Chapter 8, Section 4 – Continuation of the Period of Limitation

בענין זה ראו עוד, באתר האינטרנט של משרד המשפטים של פינלנד, Statute of Limitations:

<https://oikeus.fi/syyttaja/en/index/syyttajalaitos/syyteoikeudenvanhentuminen.html>

כניסה אחרונה: 20 בפברואר 2018.

¹⁵⁴ Rikoslaki, Chapter 8, Section 5 – Procedure When Continuing the Period of Limitation

¹⁵⁵ שם, Section 5(1).

¹⁵⁶ שם, Section 5(2).

¹⁵⁷ שם, Section 5(3).

¹⁵⁸ שם, Section 5(4).

9. צרפת

חוק העונשין הצרפתי מחלק את העבירות הפליליות לשלושה סוגים: פשעים (crimes) – עבירות אשר העונש עליהן הוא 15 שנות מאסר או יותר; עוונות (délits) – עבירות אשר העונש עליהן נע בין חודשיים מאסר לעשר שנות מאסר; וחטאים (contraventions) – עבירות אשר אין עליהן עונש מאסר, אלא קנסות וסנקציות דומות.¹⁵⁹

בעבר, לא ניתן היה להעמיד לדין על פשעים אם לא החלה חקירה אודותם תוך **עשר שנים** מיום ביצועם, על עוונות - אם לא החלה חקירה אודותם תוך **שלוש שנים**; ועל חטאים - אם לא החלה חקירה אודותם תוך **שנה**.¹⁶⁰ כאשר חקירה כן נפתחה, הדבר קטע את תקופת ההתיישנות, אשר התחילה מחדש לאחר פעולת החקירה האחרונה.¹⁶¹

בשלהי פברואר 2017 תוקן חוק סדר הדין הפלילי, כך **שתקופת ההתיישנות על פשעים ועל עוונות הוכפלה**. תקופת ההתיישנות על חטאים נותרה כבעבר.¹⁶² תיקון החוק גם פישט את מניין תקופת ההתיישנות, אשר לדברי מציעיו יצר "כאוס משפטי". התיקון זכה לתמיכה פוליטית רחבה.¹⁶³ במסגרת תיקון החוק האמור נקבעו, בין השאר, הוראות אלה:

- אין התיישנות על פשעים נגד האנושות.¹⁶⁴
- תקופת ההתיישנות על עבירות טרור מסויימות ועל עבירות סמים ופשעי מלחמה הוארכה ל-30 שנה.¹⁶⁵

¹⁵⁹ ראו, בפורטל האינטרנט הציבורי של ממשלת צרפת, Vie Publique, Quels Sont Les Différents Types D'Infractions Pénales? <http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/justice/fonctionnement/justice-penale/quels-sont-differents-types-infractions-penales.html>. כניסה אחרונה: 19 בפברואר 2018.

¹⁶⁰ ראו, חוק סדר הדין הפלילי של צרפת (באנגלית) במאגר החקיקה של צרפת, Legifrance, סעיפים 7 – 10: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/location/1741>. וראו שם, חריגים לכך. בנוסף לכך, ישנה גם התיישנות על הטלת עונשים. ראו, חוק העונשין של צרפת (באנגלית) במאגר החקיקה של צרפת, Legifrance, סעיפים 133-2 – 133-6: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/location/1740>. כניסה אחרונה 20 בפברואר 2018.

¹⁶¹ ראו סעיף 7 שם.

¹⁶² בעניין משך זמני חקירה והעמדה לדין בצרפת ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 11:

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

¹⁶² Loi N° 2017-242 du 27 Février 2017, Art. 1. ראו, במאגר החקיקה של צרפת, Legifrance:

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000034096721&categorieLien=cid>

בעניין זה ראו, ב-Global Legal Monitor של ספריית הקונגרס. ראו, France: Statute of Limitations Extended for Criminal Offenses, Mar. 21, 2017 <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/france-statute-of-limitations-extended-for-criminal-offenses>

וראו עוד שם, France: Major Reform of Penal Code, Sept. 2, 2014 <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/france-major-reform-of-penal-code>. כניסה אחרונה: 19 בפברואר 2018.

¹⁶³ ראו, באתר האינטרנט של העיתון Le Monde, Le Doublement des Délais de Prescription pénale Définitivement, Ddopté, 17.02.17 http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2017/02/16/le-doublement-des-delais-de-prescription-penale-definitivement-adopte_5080721_1653578.html. כניסה אחרונה: 20 בפברואר 2018.

¹⁶⁴ Code de Procédure Pénale, Article 7.

¹⁶⁵ שם. תקופת ההתיישנות על עבירות טרור פחות חמורות, הנושאות עונש של עשר שנות מאסר, היא עשרים שנה.

- תקופת ההתיישנות על עבירות מין בקטינים היא 20 שנה מיום הגיעם לבגרות.¹⁶⁶
 - תקופת ההתיישנות על עבירות נגד קטינים היא 10 שנים מיום הגיעם לבגרות.¹⁶⁷
 - תקופת ההתיישנות על תקיפה בנסיבות מחמירות היא 20 שנה.¹⁶⁸
 - תקופת ההתיישנות על **עבירות נסתרות או מוסוות** (l'infraction occulte ou dissimulée), כלומר עבירות שביצוען מתגלה באיחור, **תחל עם גיליון**, אך לא תעלה על 12 שנים בעונות ו-30 שנה בפשעים.¹⁶⁹
- פעולות חקירה ותביעה קוטעות את תקופת ההתיישנות.¹⁷⁰ כל מניעה חוקית לנקוט בהליכים פליליים משעה את תקופת ההתיישנות.¹⁷¹

10. שבדיה

ההוראות בעניין ההתיישנות הפלילית קבועות בקוד הפלילי של שבדיה, ה-Brottsbalk.¹⁷² כמו בפינלנד, התיישנות העבירות בשבדיה פועלת בשני מישורים, התיישנות ראשונית והתיישנות סופית. ראשית, לא ניתן להעניש על עבירות שחלה עליהן התיישנות אם החשוד לא נעצר או קיבל הודעה אודות הכוונה להעמידו לדין בגינן תוך התקופה הקבועה בחוק.¹⁷³ שנית, גם אם הוגש כתב אישום בתוך התקופה הקבועה בחוק,¹⁷⁴ לא ניתן להטיל עונש בגינן לאחר תום תקופת ההתיישנות הסופית, שהיא שונה וארוכה מזו שחלה על העמדה לדין (ראו להלן).

¹⁶⁶ Code de Procédure Pénale, Article 8

¹⁶⁷ ש.ס.

¹⁶⁸ ש.ס.

¹⁶⁹ Code de Procédure Pénale, Article 9-1

¹⁷⁰ Code de Procédure Pénale, Article 9-2

¹⁷¹ Code de Procédure Pénale, Article 9-3

¹⁷² Brottsbalk, Part Three – On Sanctions, Chapter 35 – On Limitations on Sanctions

הפרלמנט של שבדיה : https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700#K35

תרגום החוק לאנגלית משנת 1999 ראו, באתר האינטרנט של ממשלת שבדיה :

<http://www.government.se/49cd60/contentassets/5315d27076c942019828d6c36521696e/swedish-penal-code.pdf>. כניסה אחרונה : 27 בפברואר 2018.

בחוק שלושה חלקים. החלק הראשון עוסק בהוראות כלליות, החלק השני עוסק בעבירות עצמן והחלק השלישי עוסק בעונשים. בפרק ההתיישנות, סעיפים 1-6 עוסקים בהתיישנות עבירות, וסעיפים 7-11 בהתיישנות עונשים.

בעניין משך זמני חקירה והעמדה לדין בשבדיה ראו, באתר האינטרנט של הכנסת, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן החקירה וקבלת החלטה בדבר העמדה לדין פלילי – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, י' באדר ב' התשע"ו, 20 במרץ 2016, בעמ' 13 :

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey20032016.doc>

¹⁷³ בעניין זה ראו עוד, באתר האינטרנט Bepress, Christoffer Wong, Overview of Swedish Criminal Procedure Lund

(2012) University Faculty of Law, בעמ' 10-12 : https://works.bepress.com/christoffer_wong/15. כניסה אחרונה : 5 במרס 2018.

¹⁷⁴ בעניין זה ראו עוד, ליאור בן-דוד, **הגבלות על משך זמן שמיעת הראיות בבתי משפט – סקירה משווה**, הלשכה המשפטית של הכנסת, תחום חקיקה ומחקר משפטי, כ"ט בכיסלו התשע"ב, 25 בדצמבר 2011 :

<http://main.knesset.gov.il/Activity/Info/LegalDepartmentSurveys/Survey251211.pdf>

תקופות ההתיישנות מדורגות בהתאם לחומרת העבירה והעונש המרבי עליה, ונעות בין שנתיים ל-25 שנה להגשת אישום, ובין חמש שנים ל-30 שנה להטלת עונש. אין התיישנות על רצח והריגה,¹⁷⁵ על רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה חמורים,¹⁷⁶ ועל עבירות טרור.¹⁷⁷ אין בחוק עילות המשעות את תקופת ההתיישנות.¹⁷⁸

להלן הוראות החוק הרלוונטיות.

התיישנות עבירות

אין להטיל עונש אלא אם כן החשוד נעצר או קיבל הודעה אודות העמדתו לדין¹⁷⁹ בגין העבירה בתוך:¹⁸⁰

1. שנתיים, אם העונש המרבי על העבירה הוא שנה;
2. חמש שנים, אם העונש המרבי על העבירה הוא בין שנה לשנתיים;

¹⁷⁵ אלא אם כן לא מלאו לנאשם 21 שנה. וראו פרק 3, סעיפים 1-2 שם.
¹⁷⁶ ראו, באתר האינטרנט של הפרלמנט של שבדיה, את החוק השבדי בנושאים אלה, Lag (2014:406) Om Straff För <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-folkmord-brott-mot-manaskligheten-och-krigsforbrytelser-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2014406-om-straft-for-folkmord-brott-mot-sfs-2014-406>. כניסה אחרונה: 27 בפברואר 2018.

¹⁷⁷ Brottsbalk שם, סעיף 2.
סעיף זה במתכונתו הנוכחית נחקק בשנת 2014. ראו: <http://rinfo.stage.lagrummet.se/publ/sfs/2014:407/pdf.sv>.
וראו עוד, באתר האינטרנט Radio Sweden, Time Limits on Murder Cases Removed, 3 February 2010, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=3417924>; באתר האינטרנט The Local, Palme Assassination Case to Remain Open, 3 February, 2010, <https://www.thelocal.se/20100203/24770>; ראו, באתר האינטרנט של אוניברסיטת ברגן, Jørn Jacobsen and Vilde Hallgren Sandvik, "An Outline of the New Norwegian Criminal Code", Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice, Volume 3, Issue 2, 162 – 183 (2015): <https://boap.uib.no/index.php/BJCLCJ/article/view/910/858>.
וראו, באתר האינטרנט של הפרלמנט של שבדיה, Lag (2003:148) Om Straff För Terroristbrott, <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003148-om-straft-for-terroristbrott-sfs-2003-148>. כניסה אחרונה: 27 בפברואר 2018.

¹⁷⁸ בענין זה ראו עוד, באתר האינטרנט The Local, Fugitives Benefit from Statute of Limitations, 18 July 2009, <https://www.thelocal.se/20090718/20766>.

מקרה מפורסם בהקשר זה הוא של ג'וליאן אסאנג', מייסד אתר ההדלפות ויקיליקס. מאז שנת 2012 שוה אסאנג' בשגרירות אקוודור בלונדון. אקוודור העניקה לו מקלט מדיני לאחר שאנגליה קיבלה את בקשת ההסגרה של שבדיה בחשד לאונס ותקיפה מינית של שתי נשים בשנת 2010. בשנת 2015 הודיעה שבדיה כי העבירות הקלות יותר שבהן הוא נחשד התיישנו. אשתקד הודיעה שבדיה כי היא סוגרת את חקירת האונס בשל חוסר יכולת לסיימה כחוק, מכיוון שאקוודור לא שיתפה פעולה בהעברת הודעה רשמית אליו אודות החשדות. החקירה יכולה להיפתח מחדש אם אסאנג' ישוב לשבדיה לפני סיום תקופת ההתיישנות על העבירה, בשנת 2020. ראו, באתר האינטרנט של ה-BBC, Julian Assange Sex Assault, [Allegations: Timeline, 19 May, 2017](https://www.bbc.com/news/world-europe-11949341).

<http://www.bbc.com/news/world-europe-11949341>; באתר האינטרנט של ה-BBC, Julian Assange: Ecuador, <http://www.bbc.com/news/uk-19281492>; Grants Wikileaks Founder Asylum, 16 August 2012; באתר האינטרנט של ספריית הקונגרס של ארה"ב, <https://blogs.loc.gov/law/2016/11/falqs-the-swedish-detention-order/>; November 7, 2016 by Ruth Levush; <http://www.bbc.com/news/world-europe-33894757>; regarding-julian-assange; באתר האינטרנט של ה-BBC, Julian Assange case: Sweden to Drop Sex Assault, <http://www.bbc.com/news/world-europe-33894757>; Inquiry, 12 August 2015; <http://www.bbc.com/news/world-europe-39973864>; Drops Rape Investigation, 19 May 2017. כניסה אחרונה: 5 במרס 2018.

¹⁷⁹ בתרגום הרשמי לאנגלית, prosecution. התרגום המילולי הוא "חלק מאישום". נראה שהכוונה להודעה אודות פתיחת חקירה וכוונה להעמיד לדין.

¹⁸⁰ Brottsbalk שם, סעיף 1.

3. עשר שנים, אם העונש המרבי הוא בין שנתיים לשמונה שנים ;
4. חמש עשרה שנה, אם העונש המרבי הוא מעל שמונה שנים ;
5. עשרים וחמש שנה, אם ניתן להטיל על העבירה עונש של מאסר עולם.

הטלת עונשים

אף אם ההליכים הפליליים החלו בתוך תקופת ההתיישנות הראשונה, לא יוטל עונש אם עברו ממועד תחילת מניין תקופת ההתיישנות:¹⁸¹

1. חמש שנים, בעבירות קנס שהוגש בגינן כתב אישום תוך שנתיים.
2. חמש עשרה שנים, בעבירות שהעונש המרבי בגינן הוא מאסר עד שנתיים.
3. שלושים שנים, בשאר המקרים.

אם מעשה כולל כמה עבירות, ניתן להטיל עונש על כולן כל עוד ניתן להעניש על אחת מהן.

מעצר ללא אישום וביטול אישום

עציר ששוחרר מבלי לקבל הודעה על אישום, או שהאישום נגדו נדחה או בוטל לאחר מכן, תקופת שהייתו במעצר נמנית בתקופת ההתיישנות.¹⁸²

מניין תקופת ההתיישנות

תקופת ההתיישנות תימנה מיום ביצוע העבירה. אם העבירה תלויה בתוצאה, התקופה תימנה מיום אירוע התוצאה.¹⁸³

בעבירות מין בקטינים, פורנוגרפיית קטינים ומילת נשים, תקופת ההתיישנות תימנה מיום הגיע הקורבן (ואם הוא מת – מיום שהיה אמור להגיע) לגיל 18:¹⁸⁴.

¹⁸¹ Brottsbalk שם, סעיף 6.

¹⁸² Brottsbalk שם, סעיף 3.

¹⁸³ Brottsbalk שם, סעיף 4.

¹⁸⁴ Brottsbalk שם, סעיף (1)4 – (4)4.

וראו פרק 6 שם, סעיפים 4-6, 8, 9, 1-3, 10, 12; פרק 16 שם, סעיף 10a; וחוק האיסור על מילת נשים, באתר האינטרנט של הפרלמנט של שבדיה: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1982316-med-forbud-mot-konsstympning-av-sfs-1982-316>. כניסה אחרונה: 4 במרס 2018.

בעבר, הגיל הקובע היה 15. ראו: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/departementsserien/ds-1999-36-GNB436/html>; <http://rinfo.stage.lagrummet.se/publ/sfs/2013:856/pdf,sv>. כניסה אחרונה: 4 במרס 2018.

טבלת השוואה

המדינה	תקופות ההתיישנות	אין התיישנות	קטיעת התיישנות	השעיית התיישנות והארכתה
ארה"ב – חקיקה פדראלית	חמש שנים, עם חריגים, בין 20 שנה לשנה	עבירות שעונשן עונש מוות, עבירות טרור מסוימות, עבירות מין מסוימות		בריחה מן הדין, השגת ראיות ממדינה זרה – עד שלוש שנים
גרמניה	בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין 30 שנה לשלוש שנים	השמדת עם, רצח	פתיחת ההליכים הפליליים, פעולות שיפוטיות, ביטול זמני של ההליכים בשל העדרו של הנאשם, הוצאת צווים לאיתורו או להשגת ראיות, חקירה בחו"ל – עד כפל ההתיישנות	מניעות חוקיות לנקוט בהליכים – כגון חסינות
דנמרק	בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין שנתיים ל-15 שנה	עבירה שעונשה מאסר עולם, פשעים נגד האנושות, עינויים	פתיחת ההליכים הפליליים	התחמקות מן הדין
הולנד	בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין שלוש שנים ל-20 שנה	עבירה שעונשה המרבי 12 שנים ומעלה	כל פעולה של התביעה – עד תקרה של 10 שנים בעבירות קלות ו-20 שנה בחמורות	הכרעה בשאלות מקדמיות
נורבגיה	בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין שנתיים ל-25 שנה	רצח עם, פשעים נגד האנושות, פשעי מלחמה ועבירות טרור - אם העונש על העבירה הוא מאסר למשך 15 שנה או יותר. הריגה, אונס ועבירות מין בקטינים. סיכון הציבור, אם נהרג אדם בגלל העבירה.	העמדה לדין	התחמקות הנאשם
ספרד	בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין 20 שנה לשנה	עבירות נגד האנושות, רצח עם, פשעי מלחמה, עבירות טרור שגרמו למוות	פתיחת ההליך הפלילי	

<p>הכרעה ע"י בית משפט אזרחי – עד שנה, ביזיון בית משפט – עד כפל התיישנות, גזר דין בהעדר הנאשם, מאסר או מעצר של הנאשם בחו"ל, הודעה על אישום בהעדר הכרעה סופית להעמיד לדין – עד חמש שנים או עשר שנים, עם אפשרות הכפלה ע"י בית משפט לחוקה</p>	<p>פתיחת ההליך הפלילי (הודעה לנאשם על האישום נגדו) – תקרה של תוספת מחצית תקופת ההתיישנות המקורית</p>		<p>בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין 15 שנה לשנתיים</p>	<p>פורטוגל</p>
<p>בהוראת בית משפט ניתן להאריך תקופת התיישנות בשנה אחת, כאשר יש בכך אינטרס ציבורי חשוב, אם החקירה דורשת אמצעים מיוחדים, החלה באיחור רב או שהנחקר מתחמק ממעצר</p>	<p>הגשת אישום, אלא אם כן הוא נדחה או מבוטל לאחר מכן</p>	<p>עבירות שדין מאסר עולם</p>	<p>בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין 20 שנה לשנתיים להגשת אישום, בין 30 שנה לעשר שנים להטלת עונש</p>	<p>פינלנד</p>
<p>מניעה חוקית לנקוט בהליכים פליליים</p>	<p>פעולות חקירה ותביעה</p>	<p>פשעים נגד האנושות</p>	<p>בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין 20 שנה לשנה</p>	<p>צרפת</p>
		<p>רצח והריגה, רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה חמורים</p>	<p>בהתאם לחומרת העבירה והעונש, בין שנתיים ל-25 שנה להגשת אישום, בין חמש שנים ל-30 שנה להטלת עונש</p>	<p>שבדיה</p>